ที่ระลึก

เนื่องในงานทอดกฐินสามัคคี

วัดพระธาตุบังพวน

อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๒

พล.ต.ท.เสรี เตมียะเวช และ พล.ต.มนูญกฤต รูปขจร
เจ้าภาพกฐินสามัคคี ปี พ.ศ.๒๕๓๗ และ พ.ศ.๒๕๔๔

พล.ต.อ.พจน์ - คุณหญิงก่อแก้ว บุณยะจินดา
เจ้าภาพกฐินสามัคคี ปี พ.ศ.๒๕๓๘

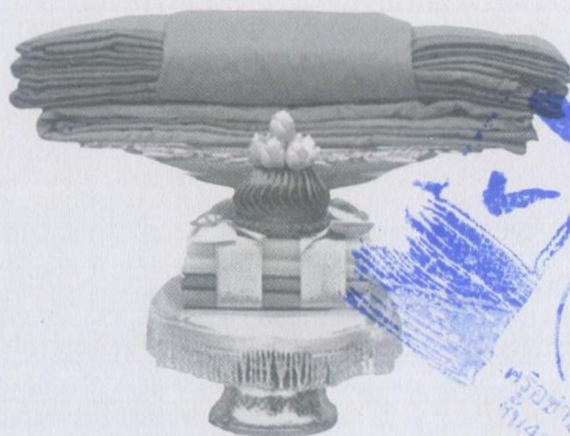
คุณหญิงธิดา พงษ์พานิช - คุณกนกพร อนุพงษ์

ร.ต.อ.สุพจน์ จันทาชา
เจ้าภาพกฐินสามัคคี ปี พ.ศ.๒๕๔๕

ที่ระลึก

เนื่องในงานทอดกฐินสามัคคี

โดย..

พล.ต.อ.พจน์ - คุณหญิงก่อแก้ว บุณยะจินดา

คณะศิษยานุศิษย์ พระพุทธเจ้าหลวง

คุณแม่เซาะเกียง แซ่อู้

พร้อมด้วยกัลยาณมิตร

วัดพระธาตุบังพวน

อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๒

โทร.๐-๔๒๔๕-๘๑๘๖

คำนำ

ในการทำบุญกฐินนั้นนับได้ว่าเป็นบุญกุศลอันยิ่งใหญ่ซึ่งจะต้องอาศัยกำลังทรัพย์ กำลังปัญญา และกำลังศรัทธาประมวลรวมกันเข้ารวมเป็นหนึ่ง การทำบุญกฐินจึงสำเร็จผลขึ้นไป การถวายผ้ากฐินพร้อมทั้งเครื่องบริวารทั้งปวงถวายแด่พระสงฆ์ ผู้จำพรรษาถือว่าเป็นประโยชน์แก่พระภิกษุสงฆ์ที่จำพรรษาครบ ๕ รูป ขึ้นไป ถือเป็นประโยชน์ถูกต้องตามพระธรรมวินัย เป็นการทำนุบำรุงอุดหนุนศาสนาให้ดำรงไว้สืบไป

การทำบุญกฐินมีอานิสงส์มากมายเหลือที่จะกล่าว ผู้ที่ทำบุญกฐินมิว่าไปเกิดในชาติภพใดก็จะมีความเจริญก้าวหน้า บริบูรณ์ด้วยเสื้อผ้าอาภรณ์ เครื่องนุ่งห่มอันอลังการ พร้อมทั้งทรัพย์สมบัติ ทาสชายหญิง และลาภยศสรรเสริญบริบูรณ์พร้อมมิได้ขาดมิได้พร่อง ใฝ่เสริมคุณค่า เพื่อหาความสุข สมปรารถนาทุกประการ

พระครูภาวนาเจติยาภิบาล

(ทวี มหาวีโร)

เจ้าอาวาสวัดพระธาตุบังพวน

สารบัญ

หน้า

วัดพระธาตุบังพวน

พระธาตุบังพวน

พระธาตุเจดีย์ที่เก่าแก่และสำคัญยิ่งของจังหวัดหนองคาย และเป็นพระธาตุเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ (หัวเหน่า) ผู้ใดได้สักการะ จักเป็นศิริมงคลแก่ชีวิตยิ่ง

พระบรมสารีริกธาตุ ถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีพุทธานุภาพมาก บันดาลส่งผลให้บ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุข ถือเป็นศิริมงคลของพระพุทธศาสนา ประดิษฐาน ณ ที่ใด จักบันดาลให้พระพุทธศาสนาในแคว้นแดนนั้นมีความเจริญรุ่งเรือง มั่นคงสถาพร

การสร้างพระมหาเจดีย์พระธาตุบังพวน

พ.ศ. ๒๑๐๒ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ย้ายราชธานีจากหลวงพระบางมาตั้งราชธานีใหม่ที่เมืองจันทบุรี ชื่อว่า **จันทบุรีสตนาคนหุต ลานช้างร่มขาว** ต่อมาพระองค์ทรงทราบจากศิลาจารึก ซึ่งพระอรหันต์ทั้ง ๕ และพระยาจันทบุรีได้ทำไว้ที่เวียงจันทน์ว่ามีพระบรมสารีริกธาตุประดิษฐานอยู่ ณ พระอุโมงค์ภูเขาลวง (อุโมงค์หมายถึง ที่เก็บรักษาพระบรมธาตุเป็นหลุมใต้ดิน) จึงได้นำพาคณะสงฆ์ข้าราชบริพาร ราษฎร มาก่อสร้างพระมหาเจดีย์ด้วยอิฐครอบพระอุโมงค์ ตั้งชื่อพระมหาเจดีย์ว่า **"พระธาตุบางพวนเจดีย์ศรีสัตตมหาทาน"** นอกจากทรงสร้างพระเจดีย์แล้ว ยังทรงสร้างพระอารามพระธาตุบังพวน และพระพุทธสถานเป็นองค์ประกอบสำคัญ คือสัตตมหาสถาน

การปฏิสังขรณ์

วันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๑๓ เวลาประมาณ ๐๔.๓๐ น. องค์พระธาตุบังพวนหักพังทลายลง ซึ่งจุดที่หักนั้น คือจัดบัวคว่ำต่อจากรูปปรางค์สี่เหลี่ยมเป็นฐานล่าง ๕ เมตร สาเหตุที่เจดีย์หักเพราะองค์เจดีย์เคยทรุดโทรมตรงจุดหักซึ่งเอียงถึง ๔๐ องศามาช้านาน ประกอบกับในช่วงเวลาฝนตกหนักติดต่อกันเป็นเวลา ๑๐ วัน กรมศิลปากรเป็นผู้ดำเนินการปฏิสังขรณ์ตามแบบรูปองค์เดิม โดยมีวิธีสำรวจโดยเจาะใจกลางองค์เจดีย์ จากส่วนที่หักลงพื้นล่างไปพบแท่นหินปิดปากพระอุโมงค์และหยุดเจาะต่อ แล้วไปขุดพื้นที่รอบฐานองค์เจดีย์ลึก ๑ เมตร ไปพบแท่นศิลาหนา ๑ เมตร จากนั้นเป็นการกระเทาะเปลือกผนังเจดีย์รอบนอกเข้าไปด้านละครึ่งเมตรแล้วทำโครงเหล็กเป็นรูปเจดีย์โลมฐานเดิมแล้วก่อด้วยคอนกรีต

สรุปแล้วการปฏิสังขรณ์ครั้งนี้ไม่ได้เจาะเข้าไปในอุโมงค์เลย วันที่ ๕ มกราคม ๒๕๒๐ เวลา ๐๙.๓๙ น. สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปรินายก (วาสนมหาเถระ) เสด็จมาบรรจุพระอุรังคธาตุองค์ใหม่ในส่วนบน

วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๑ เวลา ๑๕.๒๙ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พร้อมด้วย **สมเด็จพระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณ์วลัยลักษณ์ฯ** ทรงเป็นประธานยกฉัตรสู่ยอดพระมหาเจดีย์พระธาตุบังพวน มีพระสงฆ์ ข้าราชการ ลูกเสือชาวบ้าน ราษฎรทุกอำเภอ มาร่วมประกอบพิธียกฉัตรประมาณ ๓๐,๐๐๐ คน

เมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๒๔ กรมศิลปากร อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุ และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ให้อยู่ในความดูแลและบำรุงรักษาของกรมศิลปากร

ประกาศขอบเขตโบราณสถาน ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๙๘ ตอนที่ ๑๗๗ วันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๒๔ รวมเนื้อนที่ ๑๘ ไร่ ๓ งาน

สัตตมหาสถาน

จำลองมาจากพุทธคยาประเทศอินเดียพบในประเทศไทยเพียง ๒ แห่ง คือ ที่วัดเจ็ดยอด จ.เชียงใหม่ และวัดพระธาตุบังพวน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เท่านั้น กลุ่มโบราณสถานตั้งอยู่ภายในอาณาบริเวณวัดอันมีคติการสร้าง เพื่อหมายถึงการจำลองสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธองค์ ๗ แห่ง เมื่อครั้งนั้นทรงตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้วคือ

๑. **โพธิบัลลังก์เจดีย์** ต้นโพธิ์ที่พระพุทธเจ้าประทับนั่งตรัสรู้ได้ ๗ วัน จึงเสด็จจากวัชรอาสน์มายืนทอดพระเนตรโพธิบัลลังก์

๒. **อนิมิสเจดีย์** สถานที่ที่พระพุทธเจ้าเสด็จทอดพระเนตรโพธิบัลลังก์ ๗ วัน เรียกว่าอนิมมิสเจดีย์ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของโพธิบัลลังก์

๓. **รัตนจงกรมเจดีย์** สถานที่ที่พระพุทธเจ้าเสด็จจงกรมอยู่ ๗ วัน เพื่อแสดงปาฏิหาริย์ บรรเทาความกังขาของเหล่าเทวดา โดยเนรมิตรัตนจงกรมทางทิศเหนือ เรียกว่า รัตนจงกรมเจดีย์

๔. **รัตนฆรเจดีย์** สถานที่พระพุทธเจ้าประทับนั่งพิจารณาพระไตรปิฎก ๗ วัน ในเรือนแก้วที่เทพยดาเนรมิตถวายเรียกว่า รัตนฆรเจดีย์ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ

๕. **อชาปาลนิโครธเจดีย์** สถานที่พระพุทธเจ้าประทับใต้ต้นไม้ไทร เสวยวิมุตติผลสมบัติ ๗ วัน ทรงมีพุทธฎีกาต่อนางมารว่า พระองค์ทรงละกิเลสหมดสิ้นแล้ว เรียกอชาปาลนิโครธเจดีย์อยู่ทางทิศตะวันออก

๖. **มุจจลินทเจดีย์** สถานที่พระพุทธเจ้าประใต้ต้นไม้จิก เสวยวิมุตติผลสมบัติ ๗ วัน มีสระมุจลินท์ ซึ่งพระยานาคขึ้นมาป้องกันมิให้พระองค์ถูกฝน เรียกมุจลินทเจดีย์ อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้

๗. **ราชายตนเจดีย์** สถานที่พระพุทธเจ้าประทับใต้ต้นเกด เสวยวิมุตติผลสมาบัติ ๗ วัน มีพระอินทร์ถวายผลสมอทิพย์ และสองพานิชย์หนุ่มถวายข้าวสัตตุผง สัตตุก้อนจึงเกิดปฐมอุบาสก ในพุทธศาสนาขึ้น รวมเวลา ๔๙ วัน พระองค์จึงได้เสวยพระกระยาหาร เรียกว่าราชายตนเจดีย์ อยู่ทางทิศใต้

Wat Phra That Bang Phuan

Wat Phra That Bang Phuan Archaeological site is located in Phra That Bang Phuan Village, Tambon Phra That Bang Phuan, Muang District, Nong Khai. Within the perimeters of the temple can be found 15 historical Chedis (Rellquarics) of varying sizes, 3 viharns (Community halls), 1 uposotha (consecrated ceremonial hall) an ancient pound and a well. There are also several ancient mounds which have not yet been excavated

Phra That Bang Phuan and the surrounding area has long been worshipped by the people of Nong Khai is a sacred Buddhist site. It is believed that the name "Bang Phuan" is a corruption of the term "Bangkhon" (know in the local didect at khiphon) which means "Pubis" following the belief that a Pubis bone of the Buddha is enshrined is this chedi.

Local legend tells that this chedi was first constructed during the reign of Phraya Chanthaburi, a former ruled of Veintiane (It is not yet known which ruled) and later renovated during the reign of King Jayachethathiraj of Lan Chang Kingdom. At that time, the King ordered that a large Chedi be constructed to encase the existing chedi. The large chedi later collapsed in the year 1970. In the year 1977, the Department of Fine Arts reconstructed the chedi in its original form as can be seen in the present day.

Other interesting archaeological sites found in the precinct of Wat Phra That Bang Phuan are those known as the "Sattamahasatan", or the seven Great Sites, which were constructed to commemorate the seven sites visited by the Buddha after attaining enlightenment these are:

1. Bhodibalangka The bodhi tree under which the Buddha attained enlightenment. He remained there for 7 days after which time arose from the bejewelled throne and spent the next 7 days gazing at the bodhi tree.

2. Animmissaka the spot where the Buddha spent 7 days gazing at the bodhi tree is known as the Animmisa Chedi and is located to the northeast of the bejewelled throne.

3. Chongkomsethara The area in which the Buddha spent 7 days in walking meditation. He miraculously created the bejewelled path to erase the doubt of celestial beings. It is located to the north of the bodhi tree and is

known as the Chongkom Chedi. 4.Ratanakhara The spot where the Buddha spent 7 days in a crytal palace, miraculously created by celestial beings, contemplating the truth he had come to understand. This spot is to the northwest of the bodhi tree and is known as the Ratanakhara Chedi.

4. Ratanakhara The spot where the Buddha spent 7 days in a crytal palace, miraculously created by celestial beings, contemplating the truth he had come to understand. This spot is to the northwest of the bodhi tree and is known as the Ratanakhara Chedi.

5. Archapalanikhrot The spot where the Buddha sat beneath a pipal tree for 7 days contemplating the fruits of his enlightment. It was at that time that the Buddha told mara, the temptress, that he had overcome all his defilements. This spot is known as the Achapaianikhrot Chedi and is located to the east of the bodhi tree.

6. Mucealinda The spot asjacent to Muccalinda Pond where the Buddha sat for 7 days beneath a fig tree contemplating the fruits of his enlightenment. At that time a Naga, a great serpent, came and sheltered him from the rains. Known as the Muccalinda Chedi, this spot is located to the southeast of the bodhi tree.

7. Rachayatana The spot where the Buddha spent 7 days, beneath the palu tree contemplating the fruits of his enlightenment. During that time, the god Indra appeared and offered the Buddha and olive. Two merchant brothers presented the Buddha with rice, thus becoming the first meal. This spot is known as the Rachayatana Chedi and is located to south of the bodhi tree.

On 27 September 1936, The Department of Fine Arts registered Phra That Bang Phuan as on archaeological site in volume 53 Section 34 of the government gazetle. An area measuring 18 Rais 3 Ngans was registered in volume 98 Section 177 is of the government gazetle on 27 October, 1981.

****

คำไหว้พระธาตุบังพวน

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ
นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ
นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

ปุริมายะ ทิสายะ ปัจฉิมายะ ทิสายะ อุตตรายะ ทิสายะ ทักขิณายะ ทิสายะ อิมัสมิง ละวังกะปัพพะเต มหาระตะนัปปะ มุเขหิ ปัญจะหิ อะระหันเตหิ อานีตา ฐปิตา เอกูนะติงสะ

พุทธัสสะ อุจฉังคะเหฏฐิมาธาตุโญ สิระสา นะมามิ สัพพะทุกขะโร คะภะยา วินาสันตุ สัพพะโสตถี ภะวันตุ เม

ข้าพเจ้าขอน้อมไหว้ พระบรมธาตุหัวเหน่าของพระพุทธเจ้า ทั้ง ๒๙ พระองค์ อันมีพระอรหันต์ทั้ง ๕ มีพระมหารัตนเถระเป็นประธานได้นำมาแล้ว ประดิษฐานไว้ ณ ภูเขาลวงแห่งนี้ ทางเบื้องทิศตะวันออก ทางเบื้องทิศตะวันตก ทางเบื้องทิศเหนือ ทางเบื้องทิศใต้ ด้วยเศียรเกล้า ขอสรรพทุกข์และโรคภัยทั้งหลาย จงฉิบหายไป ขอความสวัสดีทั้งปวงจงมีแก่ข้าพเจ้าเทอญฯ

บุญกฐิน

"เดือนสิบเอ็ดเสร็จธุระพระพรรษา ชาวพาราเซิ่งแซ่แห่กฐิน
ลงเรือเพียบพายยกเหมือนนกบิน กระแสสินธุ์ สาดปรายกระจายฟอง
สนุกสนานขานยาวฉาวสนั่น ข้างแข่งขันต่อสู้เป็นคู่สอง
แพ้ชนะปะตาพูดจาลอง ตามทำนองเล่นกฐินสิ้นทุกปี"

พิธีทอดกฐิน เป็นงานบุญที่มีปีละครั้ง ท่านจึงจัดเป็น กาลทาน แปลว่า "ถวายตามกาลสมัย" คำว่า **"กฐิน"** มีความหมายที่เกี่ยวข้องกันอยู่หลายความหมายดังนี้

กฐินที่เป็นชื่อของกรอบไม้ กรอบไม้แม่แบบสำหรับทำจีวร ซึ่งอาจเรียกว่าไม้สะดึงก็ได้ เนื่องจากในครั้งพุทธกาลการทำจีวรให้มีรูปลักษณะตามที่กำหนดกระทำได้โดยยาก จึงต้องทำกรอบไม้สำเร็จรูปไว้ เพื่อเป็นอุปกรณ์สำคัญในการทำเป็นผ้านุ่งหรือผ้าห่ม หรือผ้าห่มซ้อนที่เรียกว่าจีวรเป็นส่วนรวม ผืนใดผืนหนึ่งก็ได้ ในภาษาไทยนิยมเรียก ผ้านุ่ง ว่า สบง ผ้าห่ม ว่า จีวร และ ผ้าห่มซ้อน ว่า สังฆาฏิ

การทำผ้าโดยอาศัยแม่แบบเช่นนี้ คือทาบผ้าลงไปกับแม่แบบแล้วตัดเย็บย้อม ทำให้เสร็จในวันนั้นด้วยความสามัคคีของสงฆ์ เป็นการร่วมใจกันทำกิจที่เกิดขึ้นและเมื่อทำเสร็จ หรือพ้นกำหนดกาลแล้ว แม่แบบหรือกฐินนั้นก็รื้อเก็บไว้ใช้ในการทำผ้าเช่นนั้นในปีต่อๆ ไป การรื้อแบบไม้นี้เรียกว่า เดาะ ฉะนั้น คำว่า กฐินเดาะ หรือ เดาะกฐิน จึงหมายถึงการรื้อไม้แม่แบบเพื่อเก็บไว้ใช้ในโอกาสหน้า

กฐินที่เป็นชื่อของผ้า หมายถึงผ้าที่ถวายให้เป็นกฐินภายในกำหนดกาล ๑ เดือน นับตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ผ้าที่จะถวายนั้นจะเป็นผ้าใหม่ หรือผ้าเทียมใหม่ เช่น ผ้าฟอกสะอาด หรือผ้าเก่า หรือผ้าบังสุกุล คือผ้าที่เขาทิ้งแล้ว และเป็นผ้าเปื้อนฝุ่นหรือผ้าตกตามร้านก็ได้ ผู้ถวายจะเป็นคฤหัสถ์ก็ได้ เป็นภิกษุหรือสามเณรก็ได้ ถวายแก่สงฆ์แล้วก็เป็นอันใช้ได้

กฐินที่เป็นชื่อของบุญกิริยา คือการทำบุญ คือการถวายผ้ากฐินเป็นทานแก่พระสงฆ์ผู้จำพรรษาอยู่ในวัดใดวัดหนึ่งครบ ๓ เดือน เพื่อสงเคราะห์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบให้มีผ้านุ่งหรือผ้าห่มใหม่ จะได้ใช้ผลัดเปลี่ยนของเก่าที่จะขาดหรือชำรุด การทำบุญถวายผ้ากฐิน หรือที่เรียกว่า ทอดกฐิน คือทอดหรือวางผ้าลงไปแล้วกล่าวคำว่าถวายในท่ามกลางสงฆ์ เรียกได้ว่าเป็น กาลทาน คือการถวายก่อนหน้านั้น หรือหลังจากนั้นไม่เป็นกฐิน ท่านจึงถือโอกาสทำได้ยาก

กฐินที่เป็นชื่อของสังฆกรรม คือกิจกรรมของสงฆ์ก็จะต้องมีการสวดประกาศขอรับความเห็นชอบจากที่ประชุมสงฆ์ ในการมอบผ้ากฐินให้แก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง เมื่อทำจีวรสำเร็จแล้วด้วยความร่วมมือของภิกษุทั้งหลายก็จะได้เป็นโอกาสให้ได้ช่วยกันทำจีวรของภิกษุรูปอื่น ขยายเวลาทำจีวรได้อีก ๔ เดือน ทั้งนี้เพราะ

ในสมัยพุทธกาล การหาผ้า การทำจีวรทำได้โดยยาก ไม่ทรงอนุญาตให้เก็บสะสมผ้าไว้เกิน ๑๐ วัน แต่เมื่อได้ช่วยกันทำสังฆกรรมเรื่องกฐินแล้วอนุญาตให้แสวงหาผ้าและเก็บไว้ทำเป็นจีวรได้จนตลอดฤดูหนาว คือจนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๔

จากความหมายข้างต้นจะเห็นว่า มีความเกี่ยวข้องกัน ๔ ประการ เมื่อสงฆ์ทำสังฆกรรมเรื่องกฐินเสร็จแล้ว และประชุมกันอนุโมทนากฐินคือแสดงความพอใจ ว่าได้ กรานกฐิน เสร็จแล้วก็เป็นอันเสร็จพิธี คำว่า กรานกฐิน คือการลาดผ้า หรือทาบผ้าลงไปกับกรอบไม้แม่แบบเพื่อตัดเย็บ ย้อม ทำเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่ง

ยังมีคำอีกคำหนึ่งที่เราได้ยินกันก่อนจะมีการทำบุญกฐิน คือ การจองกฐิน หมายถึงการแสดงความจำนงเป็นลายลักษณ์อักษร หรือด้วยวาจาต่อทางวัดว่าจะนำกฐินมาถวาย เมื่อนั้นแล้วแต่จะตกลงกัน แต่จะต้องภายในเขตเวลา ๑ เดือน ตามที่กำหนดในพระวินัย (ตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒)

อีกคำหนึ่งที่จะได้ยินในขณะที่มีพิธีการทอดกฐินคือคำว่า อปโลกน์กฐิน หมายถึงการที่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งเสนอขึ้นในที่ประชุมสงฆ์ถามความเห็นชอบว่าควรมีการกรานกฐินหรือไม่ เมื่อเห็นชอบร่วมกันแล้วจึงหารือกันต่อไปว่า ผ้าที่ทำสำเร็จแล้วควรถวายแก่ภิกษุรูปใด การปรึกษาหารือการเสนอความเห็นเช่นนี้เรียกว่า อปโลกน์ (อ่านว่า อะ-ปะ-โหลก) หมายถึง การช่วยกันมองดูว่าจะสมควรอย่างไร เพียงเท่านี้ก็ยังใช้ไม่ได้ เมื่ออปโลกน์เสร็จแล้วต้องสวดประกาศเป็นการสงฆ์ จึงนับว่าเป็นสังฆกรรมเรื่องกฐินดังกล่าวไว้แล้วในตอนต้น

ในปัจจุบัน มีผู้ถวายผ้ามากขึ้น มีผู้สามารถตัดเย็บย้อมผ้าที่จะทำเป็นจีวรได้แพร่หลายขึ้น การใช้ไม้แม่แบบอย่างเก่าจึงเลิกไป เพียงแต่รักษาชื่อและประเพณีไว้โดยไม่ต้องใช้กรอบไม้แม่แบบ เพียงถวายผ้าขาวให้ตัดเย็บย้อมให้เสร็จในวันนั้น หรืออีกอย่างหนึ่งนำผ้าสำเร็จรูปมาถวายก็เรียกว่าถวายผ้ากฐินเหมือนกัน

และเนื่องจากยังมีประเพณีนิยมถวายผ้ากฐินกันแพร่หลายไปทั่วประเทศไทยจึงนับว่าเป็นประเพณีนิยมในการบำเพ็ญกุศล เรื่องกฐินนี้ยังขึ้นหน้าขึ้นตาเป็นสาธารณประโยชน์ร่วมไปกับการบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามไปในขณะเดียวกัน

เขตกำหนดทอดกฐิน

การทอดกฐินเป็นกาลทาน ตามพระวินัยกำหนดกาลไว้ คือ ตั้งแต่แรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ผู้มีจิตศรัทธาเลื่อมใส ใคร่จะทอดกฐินก็ให้ทอดได้ในระหว่างระยะเวลานี้ จะทอดก่อนหรือทอดหลังกำหนดนี้ ก็ไม่เป็นการทอดกฐินแต่มีข้อยกเว้นพิเศษว่า ถ้าทายกผู้จะทอดกฐินนั้น มีกิจจำเป็น เช่นจะต้องไปในทัพ ไม่สามารถจะอยู่ทอดกฐินตามกำหนดนั้นได้ จะทอดกฐินก่อนกำหนดดังกล่าวแล้วพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงอนุญาตให้ภิกษุรับไว้ก่อนได้

ผู้ประสงค์จะทอดกฐินจะทำอย่างไร

พุทธศาสนิกชนทั่วไป ย่อมถือกันว่า การทำบุญทอดกฐินเป็นกุศลแรง เพราะเป็นกาลทาน ทำได้เพียงปีละ ๑ ครั้งและต้องทำในกำหนดเวลาที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้ ดังนั้นถ้ามีความเลื่อมใสใคร่จะทอดกฐินบ้างแล้ว พึงปฏิบัติดังต่อไปนี้

จองกฐิน เมื่อจะไปจองกฐิน ณ วัดใด พอเข้าพรรษาแล้ว พึงไปนมัสการสมภารเจ้าวัดนั้น กราบเรียนแก่ท่านว่าตนมีความประสงค์จะขอทอดกฐิน แล้วเขียนหนังสือปิดประกาศไว้ ณ วัดนั้น เพื่อให้รู้ทั่ว ๆ กัน การที่ต้องไปจองก่อนแต่เนิ่น ๆ ก็เพื่อให้ได้ทอดวัดที่ตนต้องการ หากมิเช่นนั้นอาจมีผู้อื่นไปจองก่อน นี้กล่าวสำหรับวัดราษฎร์ ซึ่งราษฎรมีสิทธิจองได้ทุกวัด แต่ถ้าวัดนั้นเป็นวัดหลวง อันมีธรรมเนียมว่าต้องได้รับกฐินหลวงแล้ว ทายกนั้น ครั้นกราบเรียนเจ้าอาวาสท่านแล้ว ต้องทำหนังสือยื่นต่อกองสังฆการีกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ขอเป็นกฐินพระราชทาน ครั้นคำอนุญาตตกไปถึงแล้ว จึงจะจองได้

เตรียมการ ครั้นจองกฐินเรียบร้อยแล้ว เมื่อออกพรรษาแล้ว จะทอดกฐินในวันใด ก็กำหนดให้แน่นอน แล้วกราบเรียนให้เจ้าวัดท่านทราบวันกำหนดนั้น ถ้าเป็นอย่างชนบท สมภารเจ้าวัด ก็บอกติดต่อกับชาวบ้านว่าวันนั้นว่านี้เป็นวันทอดกฐิน ให้ร่วมแรงร่วมใจกันจัดหาอาหารไว้เลี้ยงพระ และเลี้ยงผู้มาในการกฐิน

ครั้นกำหนดวันทอดกฐินแล้ว ก็เตรียมจัดหาเครื่องผ้ากฐิน คือไตรจีวรพร้อมทั้งเครื่องบริขารอื่น ๆ ตามแต่มีศรัทธามากน้อย (ถ้าจัดเต็มที่มักมี ๓ ไตร คือ องค์ครอง ๑ ไตร คู่สวดองค์ละ ๑ ไตร)

วันงาน พิธีทอดกฐินเป็นบุญใหญ่ดังกล่าวมาแล้ว ดังนั้น โดยมากจึงจัดงานเป็น ๒ วัน วันต้นตั้งองค์พระกฐินที่บ้านของเจ้าภาพก็ได้ จะไปตั้งที่วัดก็ได้ กลางคืนมีการมหรสพครึกครื้นสนุกสนาน ญาติพี่น้องและมิตรสหายก็มักจะมาร่วมอนุโมทนา รุ่งขึ้นเป็นที่วัดทอด ถ้าไปทางบก ก็มีแห่ทางขบวนรถหรือเดินขบวนกันไป มีแตรวงหรืออื่น ๆ เป็นการครึกครื้น ถ้าไปทางเรือก็มีแห่งทางขบวนเรือสนุกสนาน โดยมากมักแห่ไปตอนเช้า และเลี้ยงพระเพล การทอดกฐิน จะทอดในตอนเช้านั้นก็ได้ ทอดเพลแล้วก็ได้ สุดแล้วแต่สะดวก การเลี้ยงพระ ถ้าเป็นอย่างในชนบทชาวบ้านจัดภัตตาหารเลี้ยงด้วย เจ้าของงานกฐินก็จัดไปด้วย อาหารมากมายเหลือเฟือ แม้ข้อนี้ ก็สุดแต่กาละเทศะแห่งท้องถิ่น

อนึ่ง ถ้าตั้งองค์กฐินในวัดที่จะทอดนั้น เช่น ในชนบทตอนเย็น ก็แห่องค์กฐินไปตั้งที่วัด กลางคืนมีการฉลองรุ่งขึ้น เลี้ยงพระเช้าแล้ว ทอดกฐิน ถวายภัตตาหารเพล

การถวายผ้ากฐิน การถวายผ้ากฐินนั้น คือ เมื่อพระสงฆ์ประชุมพร้อมกันแล้ว เจ้าภาพอุ้มผ้ากฐินนั่งหันหน้าตรงต่อพระประธาน ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วหันหน้ามาทางพระสงฆ์ กล่าวคำถวายผ้ากฐิน ๓ จบ ถ้าเป็นกฐินสามัคคีก็มักเอาด้ายสายสิญจน์โยงผ้ากฐิน เมื่อจับได้ทั่วถึงกันแล้ว หัวหน้านำว่าคำถวาย ครั้นจบแล้วพระสงฆ์รับว่า สาธุ เจ้าภาพก็ประเคนผ้าไตรกฐินแก่ภิกษุผู้เถระ ครั้นแล้วประเคนเครื่องบริขารอื่น ๆ เสร็จแล้ว พระสงฆ์ก็ทำพิธีมอบผ้าให้แก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งซึ่งเป็นพระเถระ มีจีวรเก่า รู้ธรรมวินัย ครั้นเสร็จแล้ว พระสงฆ์อนุโมทนาเจ้าภาพกรวดน้ำรับพร ก็เป็นอันเสร็จพิธีการทอดกฐินเพียงเท่านี้

พิธีกรานกฐิน

พิธีกรานกฐินเป็นพิธีฝ่ายภิกษุสงฆ์โดยเฉพาะคือภิกษุผู้ได้รับมอบผ้ากฐินนั้นนำผ้ากฐินไปทำเป็นไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่ง เย็บ ย้อม แห้ง เรียบร้อยดีแล้ว เคาะระฆัง ประชุมกันในโรงพระอุโบสถ ภิกษุผู้รับผ้ากฐิน ถอนผ้าเก่าอธิษฐานผ้าใหม่ที่ตนได้รับนั้นเข้าชุดเป็นไตรจีวร

เสร็จแล้ว ภิกษุรูปหนึ่ง ขึ้นสู่ธรรมาสน์แสดงพระธรรมเทศนา กล่าวคือเรื่องประวัติกฐินและอานิสงส์ครั้งแล้วภิกษุผู้รับผ้ากฐิน นั่งคุกเข่าตั้งนะโม ๓ จบ แล้วเปล่งวาจาในท่ามกลางสงฆ์นั้น ตามลักษณะผ้าที่กรานดังนี้

ถ้าเป็นผ้าสังฆาฏิ เปล่งวาจากรานกฐินว่า "อิมายสงฺฆาฏิยา กฐินํ อตฺถรามิ" แปลว่า ข้าพเจ้ากรานกฐินด้วยผ้าสังฆาฏินี้ (ในเวลาว่านั้นไม่ต้องว่าคำแปลนี้) ๓ จบ

ถ้าเป็นผ้าอุตตราสงค์เปล่งวาจากรานกฐินว่า "อิมินาอุตฺตราสงฺเคน กฐินํ อตฺถรามิ" แปลว่าข้าพเจ้าพกรานกฐิน ด้วยผ้าอุตตราสงค์นี้ ๓ จบ

ถ้าเป็นผ้าอันตรวาสก (สบง) เปล่งวาจากรานกฐินว่า "อิมินา อนฺตรวาสเกน กฐินํ อตฺถรามิ" แปลว่าข้าพเจ้ากรานกฐิน ด้วยผ้าอันตรวาสกนี้ ๓ จบ

ลำดับนั้น สงฆ์นั่งคุกเข่าพร้อมกันแล้วกราบพระ ๓ หนเสร็จแล้ว ตั้งนะโมพร้อมกัน ๓ จบ แล้วท่านผู้ได้รับผ้ากฐินหันหน้ามายังกลุ่มภิกษุสงฆ์ กล่าวคำอนุโมทนาประกาศดังนี้

"อตฺถตํ อาวุโส สงฺฆสฺส กฐินํ ธมฺมิโก กฐินตฺถาโร อนุโมทามิ" 3 จบ (แปลว่า อาวุโส! กฐินสงฆ์กรานแล้ว การกรานกฐินเป็นธรรม ข้าพเจ้าขออนุโมทนา) คำว่า อาวุโส นั้น ถ้ามีภิกษุอื่นซึ่งมีพรรษามากกว่าภิกษุผู้ครองกฐินแม้เพียงรูปเดียวก็ตาม ให้เปลี่ยนเป็น ภนฺเต

ต่อนั้น **สงฆ์**ทั้งปวงรับว่า **สาธุ** พร้อมกันแล้วให้ภิกษุทั้งปวง อนุโมทนาเรียงองค์กันไปทีละรูป ๆ ว่า **"อตฺถตํ ภนฺเต สงฺฆสฺส กฐินํ ธมฺมิโก กฐินตฺถาโร อนุโมทามิ"** ๓ จบสงฆ์ทั้งปวงรับว่า สาธุ ทำดังนี้ จนหมดภิกษุผู้ประชุมอนุโมทนา (ถ้าผู้อนุโมทนา มีพรรษาแก่กว่าสงฆ์ทั้งปวง ให้เปลี่ยนคำว่า ภนฺเต เป็น อาวุโส)

ในการว่าคำอนุโมทนานี้พึงนั่งคุกเข่าประนมมือเสร็จแล้วจึงนั่งพับเพียบลง เมื่อเสร็จแล้ว ให้นั่งพร้อมกันคุกเข่าประนมมือ หันหน้าตรงต่อพระพุทธปฏิมา ว่าพร้อมกันอีก ๓ จบ แต่ให้เปลี่ยนคำว่า อนุโมทามิ เป็น อนุโมทาม เป็นอันเสร็จไปชั้นหนึ่ง ต่อแต่นั้นกราบพระ ๓ หน นั่งพับเพียบ สวดปาฐะและคาถาเนื่องด้วยกรานกฐิน จบแล้วก็เป็นเสร็จพิธีการกรานกฐิน

อานิสงส์กฐินสำหรับผู้ทอด

โดยทั่วไปผู้เขียนเองและแม้ผู้รู้บางท่านก็ยังไม่เคยพบในพระบาลีที่ระบุไว้โดยตรง แต่ว่าการทอดกฐินเป็นกาลทาน ปีหนึ่งทำได้ครั้งเดียว วัดหนึ่งทำได้ครั้งเดียวในปีหนึ่ง ๆ ต้องทำภายในกำหนดเวลา และผู้ทอดก็ต้องตระเตรียมจัดทำเป็นงานใหญ่ ต้องมีผู้ช่วยเหลือหลายคน จึงนิยมกันว่าเป็นพิธีบุญที่อานิสงส์แรง น่าคิดอีกทางหนึ่งว่า พิธีเช่นนี้ได้ทั้งโภคสมบัติ เพราะเราเองบริจาค ได้ทั้งบริวารสมบัติเพราะได้บอกบุญแก่ญาติมิตรให้มาร่วมการกุศล กาลทานเช่นนี้ เรียกว่า ทานทางพระวินัย

คำถวายผ้ากฐินอย่างมหานิกาย

อิมํ สปริวารํ กฐินจีวรทุสฺสํ สงฺฆสฺส โอโณชยาม (ว่า ๓ หน) แปลว่า "ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้ากฐินจีวรกับทั้งบริวารนี้ แด่พระสงฆ์"

คำถวายผ้ากฐิน อย่างธรรมยุตติกนิกาย

อิมํ ภนฺเต สปริวารํ กฐินนทุสฺสํ สงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมํ สปริวารํ กฐินทุสฺสํ ปฏิคฺคณฺหาตุ ปฏิคฺคเหตฺวา จ อิมินา ทุสฺเสน กฐินํ อตฺถรตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย

แปลว่า "ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายผ้ากฐิน พร้อมทั้งบริวารนี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย และครั้นรับแล้วขอจงกรานกฐินด้วยผ้านี้ เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญ"

หมายเหตุ ในการทอดกฐินนี้ ยังมีกฐินและข้อพิเศษที่ควรนำมากล่าวไว้ด้วย คือ ๑. จุลกฐิน ๒. ธงจระเข้

๑. จุลกฐิน มีกฐินพิเศษอีกชนิดหนึ่ง เรียกว่าจุลกฐินเป็นงานที่มีพิธีมาก ถือกันมาแต่โบราณว่า มีอานิสงส์มากยิ่งนัก วิธีทำนั้น คือเก็บฝ้ายมากรอเป็นด้าย และทอให้แล้วเสร็จเป็นผืนผ้าในวันเดียวกัน และนำไปทอดในวันนั้น กฐินชนิดนี้ต้องทำแข่งกับเวลา มีผู้ทำหลายคน แบ่งกันเป็นหน้าที่ ๆ ไป ในปัจจุบันนี้ไม่ค่อยนิยมทำกันแล้ว "วิธีทอดจุลกฐินนี้ มีปรากฏในหนังสือเรื่องคำให้การชาวกรุงเก่าว่า บางทีเป็นของหลวงทำในวันกลางเดือน ๑๒ คือ ถ้าสืบรู้ว่าวัดไหนยังไม่ได้รับกฐิน ถึงวันกลางเดือน ๑๒ อันเป็นที่สุดของพระบรมพุทธานุญาตซึ่งพระสงฆ์จะรับกฐินได้ในปีนั้น จึงทำผ้าจุลกฐินไปทอด มูลเหตุของจุลกฐินคงเกิดแต่จะทอดในวันที่สุดเช่นนี้ จึงต้องรีบร้อนขวนขวายทำให้ทัน เห็นจะเป็นประเพณีมีมาเก่าแก่ เพราะถ้าเป็นชั้นหลังก็จะเที่ยวหาซื้อผ้าไปทอดได้หาพักต้องทอใหม่ไม่" (จากวิธีทำบุญ ฉบับหอสมุด หน้า ๑๑๙)

๒. ธงจระเข้ ปัญหาที่ว่าเพราะเหตุไรจึงมีธงจระเข้ยกขึ้นในวัดที่ทอดกฐินแล้ว ยังไม่ปรากฏหลักฐาน และข้อวิจารณ์ อันสมบูรณ์โดยมิต้องสงสัย เท่าที่รู้กันมี ๒ มติ คือ

๑. ในโบราณสมัย การจะเดินทางต้องอาศัยดาวช่วยประกอบเหมือน เช่น การยกทัพเคลื่อนขบวนในตอนจวนจะสว่าง จะต้องอาศัยดาวจระเข้นี้ เพราะดาวจระเข้นี้ขึ้นในจวนจะสว่าง การทอดกฐิน มีภาระมาก บางทีต้องไปทอด ณ วัดซึ่งอยู่ไกลบ้าน ฉะนั้น การดูเวลาจึงต้องอาศัยดาว พอดาวจระเข้ขึ้น ก็เคลื่อนองค์กฐินไปสว่างเอาที่วัดพอดี และต่อมาก็คงมีผู้คิดทำธงในงานกฐิน ในชั้นต้น ก็คงทำธงทิวประดับประดาให้สวยงามทั้งที่องค์กฐิน ทั้งที่บริเวณวัดและภายหลัง คงหวังจะให้เป็นเครื่องหมายเนื่องด้วยการกฐิน ดังนั้น จึงคิดทำธงรูปจระเข้เสมือนประกาศให้รู้ว่าทอดกฐินแล้ว

๒. อีกมติหนึ่งเล่าเป็นนิทานโบราณว่า ในการแห่กฐินในทางเรือของอุบาสกผู้หนึ่ง มีจระเข้ตัวหนึ่งอยากได้บุญจึงอุตส่าห์ว่ายตามเรือไปด้วย แต่ยังไม่ทันถึงวัดก็หมดกำลังว่ายตามต่อไปอีกไม่ไหว จึงร้องบอกอุบาสกว่า เหนื่อยนักแล้วไม่สามารถจะว่ายตามไปร่วมกองการกุศลได้ วานท่านเมตตาช่วยเขียนรูปข้าพเจ้าเพื่อเป็นสักขีพยานว่าได้ไปร่วมการกุศลด้วยเถิด อุบาสกผู้นั้นจึงได้เขียนรูปจระเข้ยกเป็นธงขึ้นในวัดเป็นปฐม และสืบเนื่องมาจนบัดนี้

ตำนาน
กฐินขันธกะ
ภิกษุปาไฐยรัฐเดินทางเข้าเฝ้า

สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุปาไฐยรัฐจำนวน ๓๐ รูป ล้วนถืออารัญญิกธุดงค์ บิณฑปาติกธุดงค์ และเตจีวริกธุดงค์เดินทางไปพระนครสาวัตถีเพื่อเฝ้าพระผู้มีพระภาค เมื่อจวน ถึงวันเข้าพรรษา ไม่สามารถจะเดิน

ทางให้ทันวันเข้าพรรษาในพระนครสาวัตถี จึงจำพรรษา ณ เมืองสาเกต ในระหว่างทาง ภิกษุเหล่านั้นจำพรรษามีใจรัญจวนว่า พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ใกล้ๆ เรา ระยะทางห่างเพียง ๖ โยชน์ แต่พวกเราก็ไม่ได้เฝ้าพระองค์ ครั้นล่วงไตรมาส ภิกษุเหล่านั้นออกพรรษาทำปวารณาเสร็จแล้ว เมื่อฝนยังตกชุก พื้นภูมิภาคเต็มไปด้วยน้ำ เป็นหล่มเลน มีจีวรชุ่มชื้นด้วยน้ำ ลำบากกาย เดินทางไปถึงพระนครสาวัตถี พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง.

การที่พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทั้งหลาย ทรงปราศรัยกับพระอาคันตุกะทั้งหลายนั่นเป็น พุทธประเพณี.

พุทธประเพณี

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสถามภิกษุเหล่านั้นว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอยังพอ ทนได้หรือ พอยังอัตภาพให้เป็นไปได้หรือ พวกเธอเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน ร่วมใจกัน ไม่วิวาทกัน จำพรรษาเป็นผาสุก และไม่ลำบากด้วยบิณฑบาตหรือ?

ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลว่า พวกข้าพระพุทธเจ้ายังพอทนได้ พอยังอัตภาพให้เป็นไปได้ พระพุทธเจ้าข้า อนึ่ง ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน ร่วมใจกัน ไม่วิวาทกัน จำพรรษาเป็นผาสุก และไม่ลำบากด้วยบิณฑบาต พระพุทธเจ้าข้า พวกข้าพระพุทธเจ้าในชุมนุมนี้ เป็นภิกษุปาไฐยรัฐจำนวน ๓๐ รูป เดินทางมาพระนครสาวัตถี เพื่อเฝ้าพระผู้มีพระภาค เมื่อจวนถึงวันเข้าพรรษา ไม่สามารถจะเดินทางให้ทันวันเข้าพรรษาในพระนครสาวัตถี จึงจำพรรษา ณ เมืองสาเกต ในระหว่างทาง พวกข้าพระพุทธเจ้านั้นจำพรรษามีใจรัญจวนว่า พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ใกล้ๆ เรา ระยะทางห่างเพียง ๖ โยชน์ แต่พวกเราก็ไม่ได้เฝ้าพระผู้มีพระภาค ครั้นล่วง ไตรมาส พวกข้าพระพุทธเจ้าออกพรรษาทำปวารณาเสร็จแล้ว เมื่อฝนยังตกชุก พื้นภูมิภาคเต็มไปด้วยน้ำ เป็นหล่มเลน มีจีวรชุ่มชื้นด้วยน้ำ ลำบากกาย เดินทางมา พระพุทธเจ้าข้า.

พระพุทธานุญาตให้กรานกฐิน

ลำดับนั้นพระผู้มีพระภาค ทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะ เหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุทั้งหลาย ผู้จำพรรษาแล้วได้กรานกฐิน พวกเธอผู้ได้กรานกฐินแล้ว จักได้อานิสงส์ ๕ ประการ คือ

๑. **อนามนฺตจาโร** เที่ยวไปในละแวกบ้านโดยไม่ต้อง อาบัติด้วยจารีตสิกขาบท

๒. **สมาทานจาโร** เที่ยวไปโดยไม่ต้องถือไตรจีวรไปครบก็ได้โดยมิต้องอาบัติ ด้วยทุติยกฐิน สิกขาบท

๓. **คณโภชนํ ฉันคณะโภชนะ**ได้โดยไม่ต้องอาบัติ ด้วยคณะโภชนะและปรัมปรโภชนะทั้งสอง สิกขาบท

๔. **ยาวทตฺถจีวรํ** เก็บอดิเรกจีวรไว้ได้โดยที่ยังมิได้วิกัปป์ และอธิษฐานโดยไม่ต้องอาบัติด้วย ปฐมกฐินสิกขาบท

๕. **โย จ ตตฺถ จีวรุปฺปาโท โส เนสํ ภวิสฺสติ** จีวรลาภอันใด ที่เกิดขึ้นมีขึ้นในอาวาสนั้น จีวรลาภนั้น จักเป็นของภิกษุทั้งหลายผู้ได้กรานกฐินแล้วนั้น

วิธีกรานกฐิน

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล สงฆ์พึงกรานกฐินอย่างนี้ คือภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถพึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

กรรมวาจาให้ผ้ากฐิน

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ผ้ากฐินผืนนี้เกิดแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่ง ของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้ผ้ากฐินผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้ เพื่อกรานกฐิน นี้เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ผ้ากฐินผืนนี้เกิดแล้วแก่สงฆ์ สงฆ์ให้ผ้ากฐินผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้เพื่อกรานกฐิน การให้ผ้ากฐินผืนนี้แก่ภิกษุชื่อนี้ เพื่อกรานกฐิน ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ผ้ากฐินผืนนี้ สงฆ์ให้แล้วแก่ภิกษุมีชื่อนี้ เพื่อกรานกฐิน ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อย่างนี้แล กฐินเป็นอันกราน อย่างนี้ไม่เป็นอันกราน.

กฐินไม่เป็นอันกราน

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อย่างไรเล่า กฐินไม่เป็นอันกราน คือ:-

๑. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยอาการเพียงขีดรอย
๒. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยอาการเพียงซักผ้า
๓. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยอาการเพียงกะผ้า
๔. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยอาการเพียงตัดผ้า
๕. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยอาการเพียงเนาผ้า
๖. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยอาการเพียงเย็บด้น
๗. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยอาการเพียงทำลูกดุม
๘. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยอาการเพียงทำรังดุม
๙. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยอาการเพียงประกอบผ้าอนุวาต
๑๐. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยอาการเพียงประกอบผ้าอนุวาตด้านหน้า
๑๑. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยอาการเพียงดามผ้า
๑๒. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยอาการเพียงย้อมเป็นสีหม่นเท่านั้น
๑๓. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยผ้าที่ทำนิมิตได้มา
๑๔. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยผ้าที่พูดเลียบเคียงได้มา
๑๕. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยผ้าที่ยืมเขามา
๑๖. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยผ้าที่เก็บไว้ค้างคืน

๑๗. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยผ้าที่เป็นนิสสัคคีย์
๑๘. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยผ้าที่มิได้ทำกัปปะพินทุ
๑๙. กฐินไม่เป็นอันกราน เว้นจากผ้าสังฆาฏิเสีย
๒๐. กฐินไม่เป็นอันกราน เว้นจากผ้าอุตราสงค์เสีย
๒๑. กฐินไม่เป็นอันกราน เว้นจากผ้าอันตรวาสกเสีย
๒๒. กฐินไม่เป็นอันกราน เว้นจากจีวรมีขันธ์ ๕ หรือเกิน ๕ ซึ่งตัดดีแล้ว ทำให้มีมณฑลเสร็จในวันนั้น
๒๓. กฐินไม่เป็นอันกราน เว้นจากการกรานแห่งบุคคล
๒๔. กฐินไม่เป็นอันกรานโดยชอบ ถ้าภิกษุผู้อยู่นอกสีมาอนุโมทนากฐินนั้น แม้อย่างนี้ กฐินก็เชื่อว่าไม่เป็นอันกราน.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อย่างนี้แล กฐินไม่เป็นอันกราน.

กฐินเป็นอันกราน

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อย่างไรเล่า กฐินเป็นอันกราน คือ:-

๑. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าใหม่
๒. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าเทียมใหม่
๓. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าเก่า
๔. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าบังสุกุล
๕. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าที่ตกตามร้าน
๖. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าที่ไม่ได้ทำนิมิตได้มา
๗. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าที่ไม่ได้พูดเลียบเคียงได้มา
๘. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าที่ไม่ได้ยืมเขามา
๙. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าที่ไม่ได้เก็บไว้ค้างคืน
๑๐. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าที่ไม่ได้เป็นนิสสัคคีย์
๑๑. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าที่ทำกัปปะพินทุแล้ว
๑๒. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าสังฆาฏิ

๑๓. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าอุตราสงค์
๑๔. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าอันตรวาสก
๑๕. กฐินเป็นอันกราน ด้วยจีวรมีขันธ์ ๕ หรือเกิน ๕ ซึ่งตัดดีแล้ว ทำให้มีมณฑลเสร็จ ในวันนั้น
๑๖. กฐินเป็นอันกราน เพราะการแห่งบุคคล
๑๗. กฐินเป็นอันกราน ถ้าภิกษุอยู่ในสีมาอนุโมทนากฐินนั้น แม้อย่างนี้กฐินก็ชื่อว่า เป็นอันกราน ดูกรภิกษุทั้งหลาย อย่างนี้แล กฐินเป็นอันกราน

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อย่างไรเล่า กฐินเป็นอันเดาะ

มาติกา ๘

ดูกรภิกษุทั้งหลาย มาติกาเพื่อเดาะกฐิน ๘ ข้อนี้ คือ:-

๑. กำหนดด้วยหลีกไป
๒. กำหนดด้วยจีวรทำเสร็จ
๓. กำหนดด้วยตกลงใจ
๔. กำหนดด้วยผ้าเสียหาย
๕. กำหนดด้วยได้ยินข่าว
๖. กำหนดด้วยสิ้นหวัง
๗. กำหนดด้วยล่วงเขต
๘. กำหนดด้วยเดาะพร้อมกัน

อาทายสัตตกะ ที่ ๖

๑. ภิกษุได้กรานกฐินแล้ว ถือจีวรที่ทำเสร็จแล้วหลีกไป ด้วยคิดว่าจักไม่กลับมาการเดาะกฐินของภิกษุนั้น กำหนดด้วยหลีกไป

๒. ภิกษุได้กรานกฐินแล้ว ถือจีวรหลีกไป เธออยู่นอกสีมา เกิดความคิดอย่างนี้ว่า จักให้ทำจีวรผืนนี้ ณ ภายนอกสีมานี้แหละ จักไม่กลับมาละ เธอให้ทำจีวรผืนนั้นเสร็จ การเดาะกฐินของภิกษุนั้น กำหนดด้วยทำจีวรเสร็จ

๓. ภิกษุได้กรานกฐินแล้ว ถือจีวรหลีกไป เธออยู่นอกสีมา เกิดความคิดอย่างนี้ว่าจักไม่ให้จีวรผืนนี้ จักไม่กลับ การเดาะกฐินของภิกษุนั้น กำหนดด้วยตกลงใจ

๔. ภิกษุได้กรานกฐินแล้ว ถือจีวรหลีกไป เธออยู่นอกสีมา เกิดความคิดอย่างนี้ว่าจักให้ทำจีวรผืนนี้ ณ ภายนอกสีมานี้แหละ จักไม่กลับ แล้วทำจีวรผืนนั้น จีวรของเธอ ที่กำลังทำอยู่นั้นได้เสียหาย การเดาะกฐินของภิกษุนั้นกำหนดด้วยผ้าเสียหาย

๕. ภิกษุได้กรานกฐินแล้ว ถือจีวรหลีกไปด้วยคิดว่าจักกลับมา เธออยู่นอกสีมา ให้ทำจีวรผืนนั้น ครั้นทำจีวรเสร็จแล้ว ได้ยินข่าวว่าในอาวาสนั้นกฐินเดาะเสียแล้ว การเดาะกฐินของภิกษุนั้น กำหนดด้วยได้ยินข่าว

๖. ภิกษุได้กรานกฐินแล้ว ถือจีวรหลีกไป ด้วยคิดว่าจักกลับมา เธออยู่นอกสีมา ให้ทำจีวรผืนนั้น ครั้นทำจีวรเสร็จ คิดว่าจักกลับมา จักกลับมา แล้วล่วงคราวกฐินเดาะ ณ ภายนอกสีมา การเดาะกฐินของภิกษุนั้นกำหนดด้วยล่วงเขต

๗. ภิกษุได้กรานกฐินแล้ว ถือจีวรหลีกไปด้วยคิดว่าจักกลับมา เธออยู่นอกสีมา ให้ทำจีวรผืนนั้น ครั้นทำจีวรเสร็จ คิดว่าจักกลับมา จักกลับมา แล้วกลับมาทันกฐินเดาะ การเดาะกฐินของภิกษุนั้น พร้อมกับภิกษุทั้งหลาย

ข้อกำหนดเกี่ยวกับกฐิน

* จำนวนพระสงฆ์ในวัดที่จะทอดกฐิน สงฆ์ผู้จะให้ผ้ากฐินนั้น จะต้องมีจำนวนอย่างน้อย ๕ รูป เพราะจะต้องจัดเป็นผู้รับผ้ากฐิน ๑ รูป เหลืออีก ๔ รูป จะได้เข้าเป็นองค์คณะ (สงฆ์) มากกว่า ๕ รูปขึ้นไปใช้ได้ แต่น้อยกว่า ๔ รูปใช้ไม่ได้
* คุณสมบัติของพระสงฆ์ที่มีสิทธิรับกฐิน คือพระสงฆ์ที่จำพรรษาในวัดนั้นครบ ๓ เดือน ปัญหาที่เกิดขึ้นมีอยู่ว่าจะนำพระสงฆ์จากวัดอื่นมาสมทบ จะใช้ได้หรือไม่ คำตอบคือ ได้ แต่พระรูปที่มาสมทบจะไม่มีสิทธิในการรับผ้า และไม่มีสิทธิออกเสียงว่าจะถวายผ้าให้กับรูปใด (เป็นเพียงแต่มาร่วมให้ครบองค์สงฆ์เท่านั้น) แต่คณะทายกทายิกาอาจถวายของสิ่งอื่นได้
* กำหนดกาลที่จะทอดกฐิน การทอดกฐินนั้นทำได้ภายในเวลากำหนด คือ ตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ จนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๑๒ ก่อนหรือหลังจากนั้นไม่นับเป็นกฐิน
* กฐินไม่เป็นอันทอดหรือเป็นโมฆะ การที่พระในวัดเที่ยวขอโดยตรง หรือโดยอ้อม ด้วยวาจาบ้าง ด้วยหนังสือบ้าง เชิญชวนให้ไปทอดกฐินในวัดของตน การทำเช่นนั้นผิดพระวินัย กฐินไม่เป็นอันกราน นับเป็นโมฆะ การทอดก็ไม่เป็นทอด พระผู้รับก็ไม่ได้อานิสงส์

ประเภทของกฐิน

การทอดกฐินที่ปฏิบัติกันในประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แยกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ ๒ ประเภทคือ **กฐินหลวง** และ **กฐินราษฎร์**

กฐินหลวง

เมื่อพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามายังสุวรรณภูมิและประดิษฐานอยู่บนผืนแผ่นดินนี้อย่างสถิตย์สถาพร ประชาชนไทยได้ยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ การทอดกฐินก็ได้กลายเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมา พระเจ้าแผ่นดินผู้ครองแผ่นดินสยามได้ทรงรับเรื่องกฐินนี้ขึ้นเป็นพระราชพิธีอย่างหนึ่ง การที่พระเจ้าแผ่นดินทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเกี่ยวกับกฐินเป็นพระราชพิธี ทำให้เรียกกฐินนี้ว่า กฐินหลวง วัดใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นวัดราษฎร์หรือวัดหลวง หากพระเจ้าแผ่นดินเสด็จพระราชดำเนินไปทรงถวายผ้าพระกฐินแล้วจะเรียกว่า กฐินหลวงทั้งสิ้น

ในสมัยต่อๆ มา เมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้น ประชาชนมีศรัทธาเจริญรอยตามพระราชศรัทธาของพระเจ้าแผ่นดิน ได้รับพระมหากรุณาให้ถวายผ้าพระกฐินได้ตามสมควรแก่ฐานะ เป็นเหตุให้แบ่งแยกกฐินหลวงออกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

* กฐินที่กำหนดเป็นพระราชพิธี
* กฐินต้น
* กฐินพระราชทาน

กฐินที่กำหนดเป็นพระราชพิธี

กฐินดังกล่าวนี้ พระเจ้าแผ่นดินเสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐินด้วยพระองค์เองเป็นประจำ ณ วัดสำคัญๆ ซึ่งทางราชการกำหนดขึ้น มีหมายกำหนดการเสด็จพระราชดำเนินไว้อย่างเรียบร้อย ปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดต่างๆ ทั้งในกรุงเทพมหานครและส่วนภูมิภาค จำนวน ๑๖ วัด คือ

๑. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กรุงเทพมหานคร
๒. วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร
๓. วัดสุทัศน์เทพวราราม กรุงเทพมหานคร
๔. วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร
๕. วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร
๖. วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม กรุงเทพมหานคร
๗. วัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมาราม กรุงเทพมหานคร
๘. วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร
๙. วัดราชาธิวาส กรุงเทพมหานคร
๑๐. วัดมกุฏกษัตริยาราม กรุงเทพมหานคร
๑๑. วัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร
๑๒. วัดราชโอรสาราม กรุงเทพมหานคร

๑๓. วัดพระปฐมเจดีย์ นครปฐม

๑๔. วัดสุวรรณดาราราม พระนครศรีอยุธยา

๑๕. วัดนิเวศน์ธรรมประวัติ พระนครศรีอยุธยา

๑๖. วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ พิษณุโลก

วัดหลวงทั้งหมดนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐินด้วยพระองค์เองเพียงปีละ ๘ - ๙ วัดเท่านั้น นอกนั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงศานุวงศ์ หรือองคมนตรีหรือผู้ที่ทรงเห็นสมควรเป็นผู้แทนพระองค์ไปถวาย

กฐินที่กำหนดเป็นพระราชพิธีนี้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สำนักพระราชวังออกหมายกำหนดการเป็นประจำทุกปี จึงไม่มีการจองล่วงหน้า

แนวปฏิบัติ

การเฝ้าฯ รับเสด็จฯ งานถวายผ้าพระกฐินหลวงประจำปีที่สำนักพระราชวังออกเป็นหมายกำหนดการและกำหนดการแต่งการเฝ้าฯรับเสด็จฯ*

ผู้ที่เฝ้าฯ รับเสด็จฯ ตามหมายกำหนดการ เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังจะได้รับรองเชิญให้นั่งพัก ณ ที่ซึ่งจัดไว้นอกพระอุโบสถตามลำดับชั้นยศและตำแหน่ง

งานเสด็จฯ ถวายผ้าพระกฐินตามราชประเพณีประจำปีที่สำนักพระราชวังออกเป็นหมายกำหนดการแต่งเครื่องแบบเต็มยศ จะมีกองเกียรติยศทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์พร้อมทั้งแตรวงประจำกองและทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ฯ ตั้งแถวรับเสด็จฯ

เมื่อใกล้เวลาเสด็จฯ ประมาณ ๕ หรือ ๑๐ นาที เจ้าหน้าที่ผู้รับรองของสำนักพระราชวังจะได้เชิญข้าราชการผู้มีเกียรติที่มาเฝ้าไปยืนเรียงแถวรอรับเสด็จฯ ตามแนวทางลาดพระบาท (ถ้าสถานที่ไม่พอจะเข้าแถว ก็คงรอเฝ้าฯ ณ ที่ซึ่งจัดไว้นั้น)

ได้เวลาเสด็จฯ มีแตรวงกองทหารเกียรติยศบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี ผู้เฝ้าฯ ที่นั่งพักยืนถวายความเคารพ ผู้มาเฝ้าที่เข้าแถวรับเสด็จฯ ถ้าสวมหมวกทำวันทยหัตถ์ จนสุดเสียงเพลงสรรเสริญพระบารมีและถวายความเคารพเมื่อเสด็จฯ ผ่าน

เสด็จฯ เข้าสู่พระอุโบสถ เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังจะได้เชิญและนำเฉพาะข้าราชการผู้ใหญ่เข้าไปเฝ้าฯ ในพระอุโบสถ เมื่อเข้าไปจะต้องถวายคำนับแล้วยืนอยู่ ณ เก้าอี้ที่จะนั่งเฝ้าฯ ตามยศและตำแหน่ง เมื่อทรงปฏิบัติในการถวายพระกฐิน ประทับพระราชอาสน์ ผู้เฝ้าฯ ถวายคำนับแล้วนั่งได้ เมื่อเสด็จฯ กลับก็ปฏิบัติในทำนองเดียวกับเมื่อเสด็จมาถึง

ราชประเพณีเสด็จฯ ถวายผ้าพระกฐิน ถ้าพระอารามหลวงหรือวัดใดที่มีโรงเรียนตั้งอยู่ ย่อมจัดลูกเสือหรือนักเรียนตั้งแถวรับเสด็จฯ ถ้ามีแตรวงลูกเสือด้วยให้บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีเมื่อเสด็จฯ ถึง และเสด็จฯ กลับ

โรงเรียนที่จัดลูกเสือนักเรียนรับเสด็จฯ ตามระเบียบจะต้องจัดตั้งโต๊ะหมู่บูชาประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์แทนพระพุทธรูป มีแจกัน พานดอกไม้ ธูปเทียนพร้อม แต่ไม่ต้องจุดเทียนหน้าพระบรมฉายาลักษณ์ ควรมีธูปเทียนแพ กระทงดอกไม้ใส่พานตั้งไว้ เป็นการถวายความเคารพสักการะในการรับเสด็จฯ

ผู้อำนวยการ/อาจารย์ใหญ่/ครูใหญ่ ยืนที่ข้างๆ โต๊ะหมู่หน้าแถวนักเรียนและลูกเสือ เมื่อเสด็จฯ ถึง ณ ที่นั้นผู้อำนวยการ/อาจารย์ใหญ่หรือครูใหญ่ก้าวออกมาถวายความเคารพ (ถ้าเป็นครูชายสวมหมวก ทำวันทยหัตถ์ ถ้าเป็นครูหญิงถวายความเคารพด้วยการถอนสายบัว) แล้วกราบบังคมทูลรายงานจำนวนอาจารย์ ครูนักเรียนจบแล้วถอยออกไปถวายคำนับก่อนที่จะกลับไปยืนเฝ้าฯ ณ ที่เดิม

** ที่มา : หนังสือแนวทางการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ*

กฐินต้น

กฐินดังกล่าวนี้เกิดขึ้นเพราะพระเจ้าแผ่นดินเสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดที่มิใช่วัดหลวง และมิได้เสด็จไปอย่างเป็นทางการหรืออย่างเป็นพระราชพิธี แต่เป็นการบำเพ็ญพระราชกุศลส่วนพระองค์อีกด้วย พลตรีหม่อมทวีวงศ์ถวัลยศักดิ์ (ม.ร.ว.เฉลิมลาภ ทวีวงศ์) ได้เล่าประวัติเรื่องการเกิดขึ้นของกฐินต้นนี้ไว้ว่า

"กฐินส่วนพระองค์นี้ ในสมัยก่อนรัชกาลที่ ๕ จะเรียกว่าอย่างไรนั้นยังไม่พบหลักฐาน มาเรียกกันว่า กฐินต้น ในรัชกาลที่ ๕ ภายหลังที่ได้มีการเสด็จประพาสหัวเมืองต่าง ๆ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๗ การเสด็จประพาสครั้งนั้น โปรดให้จัดให้ง่ายกว่าการเสด็จประพาสเพื่อสำราญพระราชอิริยาบถอย่างสามัญคือ โปรดไม่ให้มีท้องตราสั่งหัวเมืองให้จัดทำที่ประทับแรม ณ ที่ใดๆ พอพระราชหฤทัยจะประทับที่ไหนก็ประทับที่นั่น บางคราวก็ทรงเรือเล็กหรือเสด็จรถไฟไปโดยมิให้ใครรู้ การเสด็จประพาสครั้งนั้นเรียกว่า เสด็จประพาสต้น

เหตุที่เรียกว่าประพาสต้นก็เพราะเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๔๔๗ เสด็จทรงเรือมาด ๔ แจว ประพาสในแม่น้ำอ้อม ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ซื้อเรือมาด ๔ แจว เพิ่มขึ้นอีกหนึ่งลำสำหรับแจวตามเรือพระที่นั่งเวลามีพระราชประสงค์ที่จะเสด็จพระราชดำเนินโดยมิให้ใครรู้จักพระองค์ เมื่อซื้อเรือมาดได้ดังพระราชประสงค์แล้วพระราชทานชื่อเรือลำนั้นว่า เรือต้น ในวันนั้นกว่าจะเสด็จพระราชดำเนินกลับถึงที่ประทับแรมที่เมืองราชบุรีเกือบ ๓ ทุ่ม เพราะน้ำเชี่ยว ผู้คนในขบวนเสร็จเหนื่อยหอบตามกัน

ประพาสต้น จึงเป็นมูลเหตุให้เรียกการเสด็จประพาสอย่างในวันนี้ว่าประพาสต้น และยังเป็นมูลเหตุให้เรียกการเสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐินเป็นการส่วนพระองค์ว่า พระกฐินต้น เรียกแบบเรือนไทยที่ทรงสร้างสำหรับประทับอย่างชาวบ้านว่า เรือนต้น กันต่อมา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน ทรงดำเนินตามรอยพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเสด็จพระราชดำเนินไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐินต้นเป็นประจำทุกปี การจะเสด็จฯ ไปถวายผ้าพระกฐินต้นที่วัดใดมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

๑. เป็นวัดที่ยังไม่เคยเสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐินมาก่อน
๒. ประชาชนมีความเลื่อมใสในวัดนั้นมาก
๓. ประชาชนในท้องถิ่นนั้นไม่ค่อยมีโอกาสได้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท เมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปจะได้มีโอกาสเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอย่างใกล้ชิดด้วย

แนวปฏิบัติ

ในกรณีที่เสด็จฯ ไปถวายผ้าพระกฐินเป็นส่วนพระองค์เรียกกันว่า พระกฐินต้น ส่วนมากจะเป็นวัดในต่างจังหวัด สำนักพระราชวังจะออกเป็นหมายรับสั่ง ส่วนมากจะแต่งเครื่องแบบปกติขาว เฉพาะเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่เฝ้าฯ เจ้าหน้าที่นอกนั้นหรือข้าราชการในท้องถิ่น แต่งกายเครื่องแบบปกติกากีคอตั้งแบบข้าราชการ หรือกากีคอพับผูกผ้าผูกคอ

การเฝ้าฯ รับเสด็จ เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังจะรับรองข้าราชการและผู้มีเกียรติรอเฝ้าฯ ณ ที่ซึ่งจัดไว้นอกพระอุโบสถ

การเสด็จฯ ถวายผ้าพระกฐินในต่างจังหวัดนั้น ผู้ว่าราชการจังหวัดจะต้องจัดข้าราชการเข้าแถวรับเสด็จฯ ณ ที่ซึ่งรถยนต์พระที่นั่งเทียบ เมื่อเสด็จฯ ลงจากรถยนต์พระที่นั่ง ผู้ว่าราชการจังหวัดต้องเข้าไปเฝ้าฯ ถวายคำนับ (ถ้าสวมหมวกทำวันทยหัตถ์) แล้วกราบบังคมทูลรายงานตนเอง และเบิกข้าราชการผู้ใหญ่ที่เฝ้าฯ เช่น

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้า .... ผู้ว่าราชการจังหวัด............ ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสเบิกผู้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท (ในกรณีที่ภริยาเฝ้าฯ อยู่ด้วย) นาง............. ภริยาข้าพระพุทธเจ้า (จะทูลเกล้าถวายดอกไม้ด้วยก็ได้) แล้วต่อไปควรจะกราบบังคมทูลเฉพาะ ข้าราชการผู้ใหญ่ระดับสูง เช่น รองผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้พิพากษา หัวหน้าศาลจังหวัด นายอำเภอของท้องที่ที่เสด็จฯ เท่านั้น

กฐินพระราชทาน

เป็นกฐินที่พระเจ้าแผ่นดินพระราชทานผ้าของหลวงแก่ผู้กราบบังคมทูลขอพระราชทานเพื่อไปถวายยังวัดหลวง นอกจาก วัดสำคัญที่ทรงกำหนดไว้ว่าจะเสด็จพระราชดำเนินด้วยพระองค์เอง (๑๖ วัดดังที่กล่าวมาแล้ว) เหตุที่เกิด

กฐินพระราชทานเพราะว่าปัจจุบันวัดหลวงมีจำนวนมาก จึงเปิดโอกาสให้กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ตลอดจนคณะบุคคลหรือบุคลากรที่สมควรรับพระราชทานผ้ากฐินไปถวายได้ และผู้ที่ได้รับพระราชทานจะเพิ่มไทยธรรมเป็นส่วนตัวโดยเสด็จพระราชกุศลด้วยตามกำลังศรัทธาก็ได้

ปัจจุบันกระทรวง ทบวง กรม คณะบุคคลหรือบุคคลใดมีความประสงค์จะรับพระราชทานผ้ากฐินไปถวาย ณ วัดหลวงใดก็ติดต่อไปยังกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการตามระเบียบ ซึ่งเท่ากับเป็นการจองกฐินไว้ก่อนนั่นเอง

แนวปฏิบัติ

ขั้นตอนของกฐินพระราชทาน มีดังนี้

๑. เมื่อได้รับผ้าพระกฐินพระราชทานจากกรมการศาสนาแล้ว ควรถวายหลังวันแรม ๖ ค่ำ เดือน ๑๑ หรือเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินทอดพระกฐินวันแรกแล้ว

๒. ให้ติดต่อกับวัดโดยตรง เพื่อแจ้งวัน เวลา และขอให้เจ้าอาวาสสั่งไวยาวัจกรเตรียมสถานที่และสิ่งจำเป็นที่มีบูชาพระรัตนตรัยมีเครื่องบูชาพร้อมอาสนสงฆ์สำหรับพระสงฆ์อนุโมทนาพระกฐิน โต๊ะขนาดกว้างพอสมควรสำหรับวางพานแว่นฟ้า ผ้าไตรพระกฐินและพานเทียนพระปาติโมกข์ โต๊ะวางเครื่องบริขารพระกฐินและเครื่องไทยธรรม โต๊ะเก้าอี้สำหรับผู้เป็นประธานและผู้ไปร่วมพิธีตามสมควร

๓. เมื่อถึงวันกำหนด ก่อนผู้เป็นประธานจะไปถึงหรือก่อนเริ่มพิธี ให้เจ้าหน้าที่เชิญเครื่องพระกฐินจัดไว้บนโต๊ะ วางเทียนปาติโมกข์ไว้บนพาน และให้มีเจ้าหน้าที่แต่งเครื่องแบบหรือแต่งสากลนิยมคอยส่งให้ผู้เป็นประธานที่เชิงบันไดหรือประตูเข้าสถานที่ประกอบพิธี

๔. ประธานรับผ้าพระกฐินจากเจ้าหน้าที่ที่เชิงบันได พระอุโบสถอุ้มประคองยืนตรงถวายความเคารพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขณะดนตรีบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี แล้วจึงเข้าสู่พระอุโบสถตรงไปวางไว้ที่พานแว่นฟ้า ซึ่งตั้งอยู่หน้าอาสนสงฆ์

บริษัท โค้วยู่ฮะมอเตอร์ จำกัด ขอนแก่น และ ๑๖ สาขา และบริษัท คิง เพาเวอร์ดิวตี้ฟรี จำกัด เจ้าภาพกฐินสามัคคี ปี พ.ศ.๒๕๔๖

ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
คุณบรรพต - อัญชลี หงษ์ทอง
คุณหญิงธิดา พงษ์พานิช
บริษัท คิง เพาเวอร์ดิวตี้ฟรี จำกัด
บริษัท เอกมหภัณฑ์ จ.ระยอง
บริษัท ศิลาเจริญกิจ จ.สระบุรี
พร้อมคณะ เจ้าภาพกฐิน
สามัคคี ปี พ.ศ.๒๕๔๗

บริษัทในเครือโค้วยู่ฮะกรุ๊ป ดร.วิญญู-คุณมาลิน คุวานันท์ บจก. เอี่ยม ค้าถัง, บจก. เอกมหภัณฑ์, คุณทอรุ่ง ศิริวัฒน์โกสินธ์, คุณโสภิศ พิมพ์อักษร, คุณแม่คำตัน จันดาศักดิ์ พร้อมกัลยาณมิตร เจ้าภาพกฐินสามัคคี ปี พ.ศ.๒๕๔๙

บริษัท ไทย - เยอรมัน โปรดักส์ จำกัด (มหาชน)
คุณรชต - คุณภัณฑิรา ลีลาประชากุล

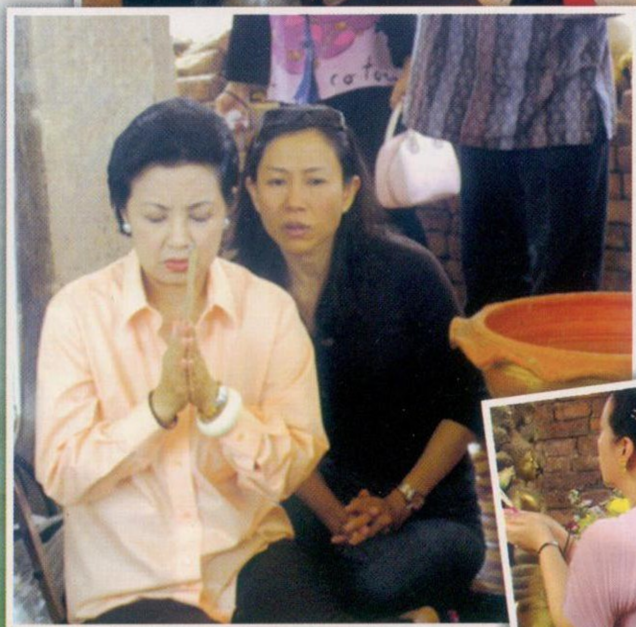

คุณแม่จูม สุขเสน
พร้อมกัลยาณมิตร
เจ้าภาพกฐินสามัคคี ปี พ.ศ.๒๕๕๐

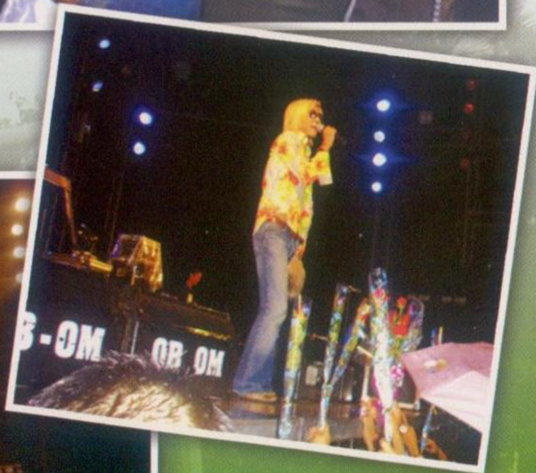

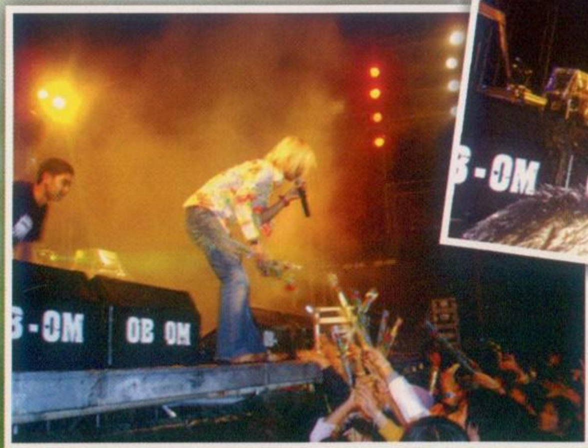

B-OM
OB OM

B-OM
OB OM

(ถ้ามีปี่พาทย์หรือเครื่องดนตรีให้บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี ขณะผู้เป็นประธานรับผ้าไตรจากเจ้าหน้าที่หรือรับที่โต๊ะหมู่ในกรณีที่จัดไว้ ต่อจากนั้นจึงบรรเลงเพลงช้า) ขณะประธานเข้าสู่สถานที่ประกอบพิธีจนถึงเวลาจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย แล้วจึงส่งเทียนชนวนคืน ให้หยุดบรรเลงทันทีแม้จะยังไม่จบเพลงก็ตาม และควรมีเจ้าหน้าที่คอยให้สัญญาณเวลาให้เริ่มเพลงหรือให้หยุดบรรเลง

๕. เมื่อวางผ้าพระกฐินแล้ว จุดธูปเทียนเครื่องสักการะบูชาพระรัตนตรัย แล้วกราบ ๓ หน

๖. เมื่อกราบพระรัตนตรัยแล้ว ไปที่พานแว่นฟ้าหยิบผ้าห่มพระประธานส่งให้เจ้าหน้าที่นำไปมอบแก่ไวยาวัจกร แล้วยกผ้าพระกฐินขึ้นประคองพนมมือหันไปทางพระประธานว่า นโม ๓ จบ ต่อจากนั้นหันหน้าไปทางพระสงฆ์ว่าด้วยคำถวายพระกฐินดังนี้

"ผ้าพระกฐินทานกับทั้งผ้าอานิสงส์บริวารทั้งปวงนี้ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรามาธิบดีจักรีนฤบดินทร สยามินทราธิราชบรมนาถบพิตร ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐประกอบด้วยพระราชศรัทธา โปรดเกล้าฯ ให้ข้าพเจ้า * น้อมนำมาถวายแด่พระสงฆ์ซึ่งจำพรรษากาลด้วยไตรมาสในอาวาสวิหารนี้ ขอพระสงฆ์จงรับผ้าพระกฐินทานนี้ กระทำกฐินัตถารกิจตามพระบรมพุทธานุญาตนั้นเทอญ"

*(*ถ้าเป็นกระทรวง ทบวง กรม องค์การ สมาคม บริษัท ห้างร้าน ให้เปลี่ยนคำว่า ข้าพเจ้า เป็นชื่อหน่วยงานนั้นๆ ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล่าฯ พระราชทาน)*

กล่าวถวายพระกฐินทานจบแล้วประเคน พร้อมด้วยเทียนพระปาติโมกข์เสร็จแล้ว เข้านั่ง ณ ที่ซึ่งจัดไว้ในระหว่างที่ผู้เป็นประธานเข้าสู่สถานที่ประกอบพิธี ผู้อยู่ในพิธีทั้งหมด ยืนแสดงความเคารพจนกว่าประธานจะนั่งลง จึงนั่งลงพร้อมกัน

๗. พระสงฆ์ทำพิธีกรรม

๘. เมื่อพระสงฆ์ทำพิธีกรรมเสร็จออกไปครองผ้า (ปี่พาทย์บรรเลงเพลงสาธุการ ถ้ามี) ครองผ้าเสร็จกลับเข้านั่งยังอาสนสงฆ์ (ปี่พาทย์หยุดบรรเลง) ผู้เป็นประธานและผู้ไปร่วมพิธีถวายเครื่องพระกฐินแก่องค์ปกครอง เริ่มตั้งแต่บาตรเป็นต้นไปจนถึงเครื่องมือก่อสร้าง ถ้าจัดเครื่องไทยธรรมถวายเพิ่มเติมควรถวายภายหลังเครื่องพระกฐินหลวง

๙. ถ้ามีผู้บริจาคร่วมโดยเสด็จพระราชกุศล ควรประกาศให้ที่ประชุมทราบ

๑๐. พอพระสงฆ์อนุโมทนา ผู้เป็นประธานกรวดน้ำ แล้วพระสงฆ์ถวายอดิเรก จบประธานกราบพระรัตนตรัยเป็นอันเสร็จพิธี (ปี่พาทย์บรรเลงเพลงกราวรำ ถ้ามี)

๑๑. กรมการศาสนาเป็นผู้จัดสรรและดำเนินการขอพระราชทาน จึงขอให้รายงานถวายผ้าพระกฐินพระราชทานและยอดเงินโดยเสด็จพระราชกุศลไปยังกรมศาสนา หลังจากการถวายผ้าพระกฐินเสร็จแล้ว เพื่อจะได้รวบรวมดำเนินการกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอพระราชทานถวายพระราชกุศลโดยพร้อมเพรียงกัน

กฐินราษฎร์

กฐินราษฎร์ เป็นกฐินที่ประชาชนหรือราษฎรที่เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา มีกำลังศรัทธานำผ้ากฐินของตนเองไปทอดถวาย ณ วัดต่างๆ (เว้นไว้แต่วัดหลวงที่กล่าวมาแล้วในกฐินหลวง) การทอดกฐินของราษฎรตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมีการเรียกชื่อแตกต่างกันออกไปตามลักษณะวิธีการทอดถึง ๔ รูปแบบคือ

* กฐิน หรือ มหากฐิน
* จุลกฐิน หรือ กฐินแล่น
* กฐินสามัคคี
* กฐินตกค้าง

กฐิน หรือ มหากฐิน

เป็นกฐินที่ราษฎรนำไปทอด ณ วัดใดวัดหนึ่ง ซึ่งตนมีศรัทธาเป็นการเฉพาะ กล่าวคือ ท่านผู้ใดมีศรัทธาจะทอดกฐิน ณ วัดใด ก็ให้ทำใบปวารณาจองกฐินติดใบบอกไว้ ณ เขตวัดนั้น ๆ เมื่อถึงเวลากำหนดก็นำผ้ากฐิน บางครั้งเรียกว่า ผ้าที่เป็นองค์กฐิน ซึ่งจะเป็นผืนเดียวก็ได้ หลายผืนก็ได้ เป็นผ้าขาวซึ่งยังมิได้ตัด ก็ตัดออกเป็นชิ้น ๆ พอที่จะประกอบเข้าเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่งก็ได้ ทำเสร็จแล้วยังมิได้ย้อมหรือย้อมแล้วก็ได้ อย่างใดอย่างหนึ่งจัดเป็นองค์กฐิน นำไปทอด ณ วัดที่ได้จองไว้นั้น

นอกจากองค์กฐินแล้ว เจ้าภาพบางรายอาจศรัทธาถวายของอื่นๆ ไปพร้อมกับองค์กฐินเรียกว่า บริวารกฐิน ตามที่นิยมกันประกอบด้วยปัจจัย ๔ คือ

๑. เครื่องอาศัยของพระภิกษุสามเณร มี ไตร จีวร บริขารอื่นๆ ที่จำเป็น
๒. เครื่องใช้ประจำปี มีมุ้ง หมอน กลด เตียง ตั่ง โต๊ะ เก้าอี้ โอ่งน้ำ กระถาง กระทะ กระโถน เตา ภาชนะสำหรับใส่อาหารคาวหวาน
๓. เครื่องซ่อมเสนาสนะ มี มีด ขวาน สิ่ว เลื่อย ไม้กวาด จอบ เสียม
๔. เครื่องคิลานเภสัช มียารักษาโรค ยาสีฟัน แปรงสีฟัน อุปกรณ์ซักล้าง เป็นต้น

หรือจะมีอย่างอื่นนอกจากที่กล่าวมานี้ก็ได้ ขอให้เป็นของที่สมควรแก่พระภิกษุ สามเณร จะใช้อุปโภคบริโภคเท่านั้น หากจะมีของที่ระลึกสำหรับแจกจ่ายแก่คนที่อยู่ในวัดหรือคนที่มาร่วมงานกฐินด้วยก็ได้ สุดแต่กำลังศรัทธาและอัธยาศัยไมตรีของเจ้าภาพ

นอกจากนั้นยังมีธรรมเนียมที่เจ้าภาพผู้ทอดกฐินจะต้องมี ผ้าห่มพระประธานอีกหนึ่งผืน เทียนสำหรับจุดในเวลาที่พระภิกษุสวดปาติโมกข์ ที่เรียกสั้นๆ ว่า เทียนปาติโมกข์ จำนวน ๒๔ เล่ม และมีธงผ้าขาวเขียนรูปจระเข้ หรือสัตว์น้ำอย่างอื่น เช่น ปลา นางเงือก สำหรับปักหน้าวัดที่อยู่ตามริมน้ำ เมื่อทอดกฐินเสร็จแล้ว (ถ้าเป็นวัดที่อยู่ไกลแม่น้ำให้มีธงผ้าขาวเขียนรูปตะขาบปักไว้หน้าวัดแทนรูปสัตว์น้ำ) การปักธงนี้เป็นเครื่องหมายให้ทราบว่าวัดนั้นๆ ได้รับกฐินแล้ว และอนุโมทนาร่วมกุศลด้วยได้

ธงจระเข้ ปัญหาที่ว่าเพราะเหตุไรจึงมีธงจระเข้ยกขึ้นในวัดที่ทอดกฐินแล้ว ยังไม่ปรากฏหลักฐาน และข้อวิจารณ์ อันสมบูรณ์โดยมิต้องสงสัย เท่าที่รู้กันมี ๒ มติ คือ

๑. ในโบราณสมัย การจะเดินทางต้องอาศัยดาวช่วยประกอบเหมือน เช่น การยกทัพเคลื่อนขบวนในตอนจวนจะสว่าง จะต้องอาศัยดาวจระเข้นี้ เพราะดาวจระเข้นี้ขึ้นในจวนจะสว่าง การทอดกฐิน มีภาระมาก บางทีต้องไปทอด ณ วัดซึ่งอยู่ไกลบ้าน ฉะนั้น การดูเวลาจึงต้องอาศัยดาว พอดาวจระเข้ขึ้นก็เคลื่อนองค์กฐินไปสว่างเอาที่วัดพอดี และต่อมาก็คงมีผู้คิดทำธงในงานกฐิน ในชั้นต้น ก็คงทำธงทิวประดับประดาให้สวยงามทั้งที่องค์กฐิน ทั้งที่บริเวณวัดและภายหลัง คงหวั่นจะให้เป็นเครื่องหมายเนื่องด้วยการกฐิน ดังนั้น จึงคิดทำธงรูปจระเข้ เสมือนประกาศให้รู้ว่าทอดกฐินแล้ว

๒. อีกมติหนึ่งเล่าเป็นนิทานโบราณว่า ในการแห่กฐินในทางเรือของอุบาสกผู้หนึ่ง มีจระเข้ตัวหนึ่งอยากได้บุญจึงอุตส่าห์ว่ายตามเรือไปด้วย แต่ยังไม่ทันถึงวัดก็หมดกำลังว่ายตามต่อไปอีกไม่ไหว จึงร้องบอกอุบาสกว่า เหนื่อยนักแล้ว ไม่สามารถจะว่ายตามไปร่วมกองการกุศล วานท่านเมตตาช่วยเขียนรูปข้าพเจ้า เพื่อเป็นสักขีพยานว่าได้ไปร่วมการกุศลด้วยเถิด อุบาสกผู้นั้นจึงได้เขียนรูปจระเข้ยกเป็นธงขึ้นในวัดเป็นปฐม และสืบเนื่องมาจนบัดนี้

นอกจากนี้แล้วยังมีประเพณีนิยมอีกอย่างหนึ่งที่เกี่ยวกับเวลาของการทอดกฐิน ถ้าเป็นเวลาเช้าจะมีการทำบุญถวายอาหารเพลแด่พระภิกษุ สามเณรในวัดด้วย

กฐินที่ราษฎรเป็นเจ้าภาพนำองค์กฐินและบริวารกฐินไปทอดยังวัดต่างๆ นี้ เรียกว่า กฐิน หรือ มหากฐิน เหตุที่เรียกว่ามหากฐินอาจเป็นเพราะจะให้เห็นความแตกต่างจากกฐินอีกชนิดหนึ่งคือ จุลกฐิน ก็ได้

จุลกฐิน หรือ กฐินแล่น

เป็นกฐินที่ต้องอาศัยความร่วมมือของคนหมู่มาก ต้องเร่งรีบทำให้เสร็จ เลยเรียกว่า กฐินแล่น (ความหมายคือเร่งรีบ ฟ้าว ต้องแล่น (วิ่ง) จึงจะเสร็จทันกาล) เจ้าภาพผู้ที่จะคิดทำจุลกฐินเพื่อทอดถวาย ณ วัดใดวัดหนึ่งจะต้องมีบารมี มีพวก

พ้องคอยช่วยเหลือ เพราะต้องเริ่มจากการนำฝ้ายที่แก่ใช้ได้แล้วแต่ยังอยู่ในฝัก มีปริมาณมากพอที่จะทำเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่งได้แล้ว ทำพิธีสมมติว่าฝ้ายจำนวนนั้นได้มีการหว่านแตกงอก ออกต้น เติบโต ผลิดอก ออกฝักแก่สุก แล้วเก็บมาอิ้วเอาเมล็ดออก ดีดเป็นผง ทำเป็นเส้นด้าย เบียออกเป็นไจ กรอออกเป็นเข็ด แล้วฆ่าด้วยน้ำข้าว ตากให้แห้ง ใส่กงปั่นเส้นหลอด ใส่กระสวยเครือแล้วทอเป็นแผ่นผ้าตามขนาดที่ต้องการนำไปทอดเป็นผ้ากฐิน

เมื่อพระสงฆ์รับผ้านั้นแล้ว มอบแก่พระภิกษุผู้เป็นองค์ครอง ซึ่งพระภิกษุองค์ครองจะจัดการต่อไปตามพระวินัย

หลังจากนั้นผู้ทอดต้องช่วยทำต่อ คือ นำผ้านั้นมาขยำ ทุบ ซัก แล้วไปตากให้แห้ง นำมาตัดเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่ง แล้วเย็บย้อม ตากแห้ง พับ ทับรีดเสร็จเรียบร้อยนำไปถวายพระภิกษุองค์ครองอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ท่านทำพินทุอธิษฐาน เสร็จการพินทุอธิษฐานแล้วจะมีการประชุมสงฆ์ แจ้งให้ทราบ พระภิกษุสงฆ์ทั้งหมดจะอนุโมทนาเป็นเสร็จพิธีจุลกฐิน

แต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ผู้ทอดกฐินไม่มีกำลังมาก พอจะตัดวิธีการในตอนต้นๆ ออกเสียก็ได้ โดยเริ่มตั้งแต่การนำเอาผ้าขาวผืนใหญ่มากะประมาณให้พอที่จะตัดเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่งแล้วนำไปทอด เมื่อพระภิกษุสงฆ์ท่านนำไปดำเนินการตามพระวินัยแล้ว ก็ช่วยทำต่อจากท่าน คือ ซัก กะ ตัด เย็บ ย้อมให้เสร็จ แล้วนำกลับไปถวายพระภิกษุองค์ครองเพื่อพินทุ อธิษฐานต่อไปเหมือนวิธีทำที่กล่าวมาแล้วในการทำจุลกฐินเต็มรูปแบบ

ส่วนบริวารของจุลกฐิน ผ้าห่มพระประธาน และเทียนปาติโมกข์ ตลอดจนธงจระเข้ ตะขาบ ก็คงเป็นเช่นที่กล่าวมาในเรื่องของกฐินหรือมหากฐินนั่นเอง

กฐินสามัคคี

เป็นกฐินที่มีเจ้าภาพหลายคนร่วมกัน จะบริจาคมากน้อยอย่างไรไม่กำหนด เพื่อไม่ให้เกิดความยุ่งยากในการดำเนินการก็มักจะตั้งคณะทำงานขึ้นมาคณะหนึ่งเป็นผู้ดำเนินการ ตั้งแต่มีหนังสือบอกบุญไปยังผู้อื่น เมื่อได้ปัจจัยมาก็นำมาจัดหาผ้าอันเป็นองค์กฐินรวมทั้งบริวารต่างๆ เมื่อมีปัจจัยเหลือก็นำถวายวัดเพื่อช่วยเป็น

ค่าใช้จ่ายในการบูรณปฏิสังขรณ์ กุฏิ โบสถ์ เจดีย์ เป็นต้น กฐินสามัคคีนี้มักจะนำไปทอดยังวัดที่กำลังมีการก่อสร้างหรือปฏิสังขรณ์ เพื่อเป็นการสมทบทุนให้สิ่งอันพึงประสงค์ของวัดให้สำเร็จเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว เรื่องของกฐินสามัคคีเป็นที่นิยมแพร่หลายกันมาก เพราะนอกจากจะถือกันว่าเป็นบุญเป็นกุศลแล้ว ยังเป็นการช่วยทำนุบำรุงวัด ตลอดจนเป็นการสร้างความสมานสามัคคีของชุมชน ให้มีความรักมั่นกลมเกลียวอันเนื่องมาจากอานิสงส์ของกฐินสามัคคีนั่นเอง

กฐินตกค้าง

กฐินประเภทนี้มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กฐินตก กฐินโจร ศาสตราจารย์พระยาอนุมานราชธนได้กล่าวถึงเหตุผลที่เกิดกฐินชนิดนี้ ตลอดจนชื่อเรียกที่ต่างกันออกไปว่า (จากเรื่องเทศกาลออกพรรษา)

"...แต่ที่ทำกันเช่นนี้ ทำกันอยู่ในท้องถิ่นที่มีวัดตกค้างไม่มีใครทอดก็ได้ จึงมักมีผู้ศรัทธาไปสืบเสาะหาวัดอย่างนี้เพื่อทอดกฐินตามปกติในวันใกล้ๆ จะสิ้นหน้าทอดกฐินหรือในวันสุดท้ายของกาลกฐิน (คือวันก่อนวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๒) การทอดกฐินอย่างนี้เรียกว่า กฐินตกค้าง หรือเรียกว่า กฐินตก บางถิ่นก็เรียกกฐินโจร เพราะกิริยาอาการที่ไปทอดอย่างไม่รู้เนื้อรู้ตัว จู่ๆ ก็ไปทอด ไม่บอกกล่าวเล่าสิบล่วงหน้าให้วัดรู้ เพื่อเตรียมตัวกันได้พร้อมและเรียบร้อย การทอดกฐินตกถือว่าได้บุญอานิสงส์แรงกว่าทอดกฐินตามธรรมดา บางคนเตรียมข้าวของไปทอดกฐินหลายๆ วัด แต่ได้ทอดน้อยวัด เครื่องไทยธรรมที่ตระเตรียมเอาไปทอดยังมีเหลืออยู่ หรือบางวัดทอดไม่ได้ (อาจเป็นที่ไม่ครบองค์สงฆ์) ก็เอาเครื่องไทยธรรมเหล่านั้นจัดทำเป็นผ้าป่า เรียกกันว่า ผ้าป่าแถมกฐิน

กฐินประเภทนี้ เรื่ององค์กฐิน บริวารกฐิน ยังคงเป็นเช่นเดียวกับกฐินอื่นๆ ที่กล่าวมาแล้ว ส่วนข้อแตกต่างที่ชัดเจนคือ ไม่มีการจองวัดล่วงหน้า การทอดก็ทอดได้เฉพาะวัดที่ยังไม่มีใครทอด และเจ้าภาพเดียวอาจจะทอดหลายวัดก็ได้ ตลอดจนสามารถนำเอาของไทยธรรมที่เหลือทำเป็นการบุญชนิดหนึ่งที่เรียกว่า ผ้าป่าแถมกฐิน ได้อีก

การแก้ปัญหาเรื่องกฐินตกค้าง

ในกรณีที่วัดใดวัดหนึ่งไม่มีผู้จองกฐิน หรือที่เรียกว่ากฐินตกค้างนั้น ถ้าเข้าใจความมุ่งหมายของการทอดกฐินแล้วแก้ปัญหาได้ง่าย เพราะคนส่วนใหญ่เข้าใจผิดคิดว่าการทอดกฐินนั้นต้องใช้จ่ายสิ้นเปลืองมาก ถ้าไม่มีกำลังทรัพย์พอก็ไม่ค่อยกล้าแสดงความจำนงจองกฐิน

ความจริงการทอดกฐินนั้นมีเพียงผ้าผืนเดียว ซึ่งอาจตัดเย็บย้อมเป็นผ้านุ่งหรือผ้าห่มซ้อนอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ หรืออาจถวายผ้าสำเร็จรูปผืนใดผืนหนึ่งก็ได้ นับเป็นการทอดกฐินแล้ว ที่เราสิ้นเปลืองกันมากนั้นเป็นการไปเพิ่มโน่นเพิ่มนี่ขึ้นมากันตามกำลังศรัทธา เพื่อให้มีองค์ประกอบสวยงาม โดยเฉพาะมหรสพคบงันต่างๆ ที่สร้างความครึกครื้นนั้นไม่ได้มีบัญญัติไว้แต่อย่างใด ซึ่งไม่ใช่สิ่งจำเป็นใดๆ เลย

เพราะฉะนั้นถ้ามีปัญหาเรื่องวัดใดวัดหนึ่งไม่มีใครจองกฐิน ใครก็ได้ที่มีศรัทธาและทุนไม่มากไปซื้อผ้าสำเร็จรูปผืนใดผืนหนึ่งมาถวายก็เรียกว่า ทอดกฐินแล้ว หรือในกรณีที่บางวัดมีประเพณีให้ตัดเย็บ ย้อมให้เสร็จในวันนั้นก็ซื้อผ้าขาวผืนเดียวมาถวาย ก็จัดเป็นการทอดกฐินที่สมบูรณ์ตามพระวินัย เป็นอันแก้ปัญหาเรื่องกฐินตกค้างอย่างง่าย ๆ เพียงเท่านี้

ข้อปฏิบัติเกี่ยวกับกฐิน

เมื่องานบุญกฐินเป็นงานมหากุศลที่พุทธศาสนิกชนเลื่อมใสศรัทธา การปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดงานบุญประเพณีนี้ต้องทำให้ถูกพระธรรมวินัยจึงจะได้อานิสงส์ ข้อปฏิบัติที่น่าสนใจมีดังนี้

การจองกฐิน

การจองกฐิน ก็คือ การแจ้งล่วงหน้าให้ทางวัดและประชาชนได้ทราบว่า วัดนั้น ๆ มีผู้ศรัทธาทอดกฐินกันเป็นจำนวนมากถ้าไม่จองไว้ก่อนอาจไม่มีโอกาส จึงเกิดเป็นธรรมเนียมขึ้นว่าจะทอดกฐินต้องจองล่วงหน้า เพื่อให้มีโอกาสและเพื่อไม่

ให้เกิดการทอดซ้ำ วัดหนึ่งปีหนึ่งทอดกฐินได้ครั้งเดียว และในเวลาจำกัดคือหลังจากออกพรรษาแล้วเพียงเดือนเดียวดังได้กล่าวมาแล้ว

แต่อย่างไรก็ตาม กฐินหลวงไม่มีการจองล่วงหน้า เว้นแต่กฐินพระราชทาน ผู้ประสงค์จะขอรับพระราชทานกฐินไปทอดต้องจองล่วงหน้า โดยแจ้งไปยังกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการดังกล่าวมาแล้ว

ตัวอย่างใบจองกฐิน

ข้าพเจ้าชื่อ .... บ้านเลขที่ .... ตำบล .... อำเภอ .... จังหวัด .... มีศรัทธาปรารถนาจะทอดกฐินแก่พระสงฆ์วัดนี้ มีองค์กฐิน .... มีบริวารกฐิน .... กำหนดวัน .... เดือน .... ปี .... เวลา ....

ขอเชิญท่านทั้งหลายมาร่วมกุศลด้วยกัน หากท่านผู้ใดมีศรัทธามากกว่ากำหนด ขอผู้นั้นจงได้โอกาสเพื่อทอดเถิด ข้าพเจ้ายินดีอนุโมทนาร่วมกุศลด้วย

ถ้าหากว่ามีผู้ศรัทธามากกว่าจะนำกฐินมาทอด ณ วัดเดียวกัน ก็ต้องทำใบจองดังกล่าวมานี้มาปิดไว้ที่วัดในที่เปิดเผย เช่น ศาลาการเปรียญ เป็นต้น และเป็นธรรมเนียมที่ถือกันว่า การที่มีผู้มาจองทับเช่นนี้ไม่เป็นการเสียมารยาทแต่อย่างใด แต่ถือเป็นเรื่องสนุกสนานในการทำบุญกุศลอย่างหนึ่ง ในภายหลังไม่นิยมจองทับกันแล้ว ถ้ามีศรัทธาวัดเดียวกันก็มักจะรวมกันซึ่งเรียกว่า กฐินสามัคคี

ในการทอดกฐินสามัคคีนี้ ผู้ทอดอาจเชิญชวน ผู้มีจิตศรัทธาให้มาร่วมกันทำบุญ โดยแจกใบบอกบุญหรือเรียกว่า ฎีกา ก็ได้

การทอดกฐิน

เมื่อได้ตระเตรียมพร้อมแล้ว ถึงกำหนดก็นำผ้ากฐินกับบริวารไปยังวัดที่จองไว้ การนำไปนั้นจะไปเงียบๆ หรือจะแห่แหนกันไปก็ได้เมื่อไปถึงแล้ว พักอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่งที่สะดวก เช่น ที่ศาลา ท่าน้ำ ศาลาโรงธรรม โรงอุโบสถ หรือที่ใดที่หนึ่ง

ซึ่งทางวัดจัดไว้ เมื่อพระสงฆ์พร้อมแล้วก่อนถวายกฐิน อาราธนาศีล รับศีล เมื่อรับแล้ว ทายกประกาศให้รู้พร้อมกัน หัวหน้าผู้ทอดกฐินหันหน้าไปทางพระพุทธรูป ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วหันหน้ามาทางพระสงฆ์กล่าวคำถวายเป็นภาษาบาลี ภาษาไทย หรือทั้งสองภาษาก็ได้ ว่าคนเดียวหรือว่านำแล้วคนทั้งหลายว่าตามพร้อมกันก็ได้ การกล่าวคำถวายจะกล่าวเป็นคำๆ หรือจะกล่าวรวมกันเป็นวรรคๆ แล้วแต่ความสะดวกของผู้กล่าวนำและผู้กล่าวตาม คำถวายมีดังนี้

คำถวายภาษาบาลี แบบที่ ๑

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (ว่า ๓ หน)
อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง สังฆัสสะ โอโณ ชะยามะ
ทุติยัมปิ อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง สังฆัสสะ โอโณ ชะยามะ
ตะติยัมปิ อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง สังฆัสสะ โอโณ ชะยามะ

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายซึ่งผ้ากฐินกับบริวารนี้ แก่พระสงฆ์แม้คำรบสอง ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายซึ่งผ้ากฐินกับบริวารนี้ แก่พระสงฆ์แม้คำรบสาม ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายซึ่งผ้ากฐินกับบริวารนี้ แก่พระสงฆ์

คำถวายภาษาบาลี แบบที่ ๒

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (ว่า ๓ หน)

อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง สังฆัสสะ โอโณ ชะยามะ ทุติยัมปิ อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง สังฆัสสะ โอโณ ชะยามะ ตะติยัมปิ อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง สังฆัสสะ โอโณ ชะยามะ สาธุ โน ภันเต อิมัง สะปริวารา กะฐินะทุสสัง ปฏิคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายซึ่งผ้ากฐินกับบริวารนี้ แก่พระสงฆ์

แม้คำรบสอง ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายซึ่งผ้ากฐินกับบริวารนี้ แก่พระสงฆ์

แม้คำรบสาม ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายซึ่งผ้ากฐินกับบริวารนี้ แก่พระสงฆ์

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จงรับ ซึ่งผ้ากฐินทั้งบริวารนี้ เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนานเทอญฯ

คำถวายภาษาบาลี แบบที่ ๓

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (ว่า ๓ หน)

อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง สังฆัสสะ โอโณ ชะยามะ สาธุ โน ภันเต สังโฆ อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง ปะฏิคคันหาตุ ปะฏิคคเหตะวา จะ อิมินา ทุสเสนะ กะฐินัง อัตถะระตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำแปล

ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้ากฐินกับทั้งบริวารนี้แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับผ้ากฐินกับบริวารนี้ ครั้นรับแล้วจงกรานกฐินด้วยผ้าผืนนี้ เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนานเทอญฯ

เมื่อจบคำถวายแล้ว พระสงฆ์รับสาธุพร้อมกัน องค์กฐินพร้อมทั้งบริวารนั้นถ้าปรารถถวายเป็นของสงฆ์ทั้งหมดก็ไม่ต้องประเคน ถ้าปรารถนาจะประเคนก็อย่าประเคนสมภาร หรือองค์ที่รู้ว่าจะต้องครอง ให้ประเคนองค์อื่น องค์ที่เหมาะสมก็คือองค์รองลงมา เฉพาะองค์กฐินนั้นไม่จำเป็นต้องประเคน ส่วนบริวารนั้น ถ้าจำนงถวายแก่ภิกษุสามเณรในวัดนั้นส่วนเฉพาะ ก็ช่วยกันถวายโดยทั่วกัน เมื่อประเคนเสร็จแล้วจะกลับเพียงนั้นก็ได้ แต่ถ้ายังไม่กลับจะรอจนพระสงฆ์อปโลกน์และมอบผ้ากฐินเสร็จแล้วก็ได้

ถ้าผ้ากฐินนั้นต้องทำต่อไปอีกเช่น ต้องซัก กะ ตัด เย็บย้อม จะอยู่ช่วยพระก็ได้ จึงมีธรรมเนียมอยู่ว่า ประเคนเฉพาะองค์กฐินแก่พระรูปใดรูปหนึ่งเท่านั้น แล้วรออยู่เมื่อพระสงฆ์ทำพิธีเบื้องต้นของท่านเสร็จจึงประเคนบริวารกฐินในภายหลัง พระสงฆ์อนุโมทนา ผู้ถวายทั้งหมดตั้งใจฟังคำอนุโมทนา และขณะนั้นเจ้าภาพกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศล

เพียงเท่านั้นก็เสร็จพิธีถวายกฐินสำหรับทายกผู้มีศรัทธา ต่อจากนั้นเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์จะได้ดำเนินการในเรื่องกรานกฐินต่อไป

บทอัญเชิญเทวดามาอนุโมทนาบุญ

ขึ้น นะโม ๓ จบ ตามด้วยบทสัคเค *สาธุ....*

ปริมัญจะทิสังราชา ทะตะระโฐ ตัปปะสาสะติ คันธัพพานัง อะธิปะติ มหาราชา ***ข้าพเจ้าขออัญเชิญ ท้าวทะตะรฐ ผู้เป็นจอมแห่งคนธรรพ์ รักษาประตูสวรรค์ ด้านทิศตะวันออก จงเสด็จมาเป็นสักขีพยาน ในการทอดถวายกฐิน อันเป็นมหากุศลในครั้งนี้ด้วยเทอญ*

ทักขิณันจะ ทิสังราชา วิรุฬโห ตัปปะสาสะติ กุมภัณฑ์ ทานัง อะธิปะติ มหาราชา ***ข้าพเจ้าขออัญเชิญ ท้าววิรุฬหก ผู้รักษาประตูสวรรค์ ด้านทิศใต้ จงเสด็จมาเป็นสักขีพยาน ในการทอดถวายกฐิน อันเป็นมหากุศลครั้งนี้ ด้วยเทอญ*

ปัจฉิมัญจะ ทิสังราชา วิรูปักโข ตัปปะสาสะติ นาคานัง อะธิปะติ มหาราชา *** ข้าพเจ้าขออัญเชิญ ท้าววิรูปักโข ผู้เป็นจอมทัพแห่งพญานาคทั้งหลาย ผู้รักษาประตูสวรรค์ ด้านทิศตะวันตก จงเสด็จมาเป็นสักขีพยาน ในการทอดถวายกฐินอันเป็นมหากุศลในครั้งนี้ด้วยเทอญฯ*

อุตะรัญจะ ทิสังราชา กุเวโร ตัปปะสาสะติ ยักขานัง อะธิปะติ มหาราชา ***ข้าพเจ้าขออัญเชิญ ท้าวกุเวร ผู้เป็นจอมแห่งยักษ์ ผู้รักษาประตูสวรรค์ ด้านทิศเหนือ จงเสด็จมาเป็นสักขีพยาน ในการทอดกฐิน อันเป็นมหากุศลในครั้งนี้ ด้วยเทอญ*

เมื่อทรงเสด็จมาพร้อม ณ ที่นี้แล้ว ขอจงร่วมอนุโมทนาให้การสร้างมหากุศลในครั้งนี้ จงบังเกิดเป็นบารมีบุญ หนุนส่งให้ คณะกฐินสามัคคี.. พร้อมด้วยญาติพี่น้องคณะ และบริวาร จงประสบแต่ความสุข ความเจริญในทุกสถาน ในกาลทุกเมื่อ เทอญ....สาธุ

รายนามเจ้าภาพเจ้าภาพกฐินสามัคคี
ทอดถวาย วัดพระธาตุบังพวน ตำบลพระธาตุบังพวน
อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

****

ปี ๒๕๓๗	พล.ต.ท.เสรี เตมียะเวช	จำนวน	๓,๗๐๐,๐๐๐	บาท
ปี ๒๕๓๘	พล.ต.อ.พจน์ บุณยะจินดา	จำนวน	๕,๐๐๐,๐๐๐	บาท
ปี ๒๕๔๒	คุณหมอแก้ว พันสวัสดิ์	จำนวน	๔๕,๐๐๐	บาท
ปี ๒๕๔๓	บริษัท คิง เพาเวอร์ดิวตี้ฟรี จำกัด	จำนวน	๔๔๘,๓๘๗	บาท
ปี ๒๕๔๔	พล.ต. มนูญกฤต รูปขจร	จำนวน	๒,๖๒๗,๘๘๑.๕๐	บาท
	พล.ต.ท.เสรี เตมียะเวช			
ปี ๒๕๔๕	ร.ต.อ.สุพจน์ จันทาชา			
	คุณหญิงธิดา พงษ์พานิช	จำนวน	๒๗๒,๘๑๙.๒๕	บาท
	คุณหญิงกนกพร อนุพงษ์			
ปี ๒๕๔๖	บริษัท โค้วยู่ฮะมอเตอร์ จำกัด ขอนแก่น และ ๑๖ สาขา			
	บริษัท คิง เพาเวอร์ดิวตี้ฟรี จำกัด (มหาชน)	จำนวน	๒,๒๕๖,๙๙๙	บาท
ปี ๒๕๔๗	นายบรรพต - อัญชลี หงษ์ทอง			
	คุณหญิงธิดา พงษ์พานิช			
	บริษัท คิง เพาเวอร์ดิวตี้ฟรี จำกัด (มหาชน)	จำนวน	๖,๙๒๗,๙๕๘.๕๐	บาท
	บริษัท เอกมหภัณฑ์ จ.ระยอง			
	บริษัท ศิลาเจริญกิจ จ.สระบุรี พร้อมคณะ			
ปี ๒๕๔๘	บริษัท คิง เพาเวอร์ดิวตี้ฟรี จำกัด (มหาชน)	จำนวน	๑,๖๕๖,๕๖๔	บาท
	คุณวิชัย- เอมอร รักศรีอักษร			
ปี ๒๕๔๙	บริษัทในเครือโค้วยู่ฮะกรุ๊ป			
	ดร.วิญญู คุณมาลิน คุวานันท์			
	บจก. เอี่ยม ค้าถัง			
	บจก. เอกมหภัณฑ์	จำนวน	๒,๘๑๒,๙๐๒	บาท
	คุณทอรุ่ง ศิริวัฒน์โกสินธุ์			
	คุณโสภิศ พิมพ์อักษร			
	คุณแม่คำตัน จันดาศักดิ์ พร้อมกัลยาณมิตร			

ปี ๒๕๕๐ บริษัท ไทย-เยอรมัน โปรดักส์ จำกัด (มหาชน) จำนวน ๒,๘๔๕,๖๐๑.๕๐ บาท
คุณรชต ~ คุณภัณฑิรา ลีลาประชากุล
คุณแม่จูม สุขเสน พร้อมกัลยาณมิตร

ปี ๒๕๕๑ บริษัทไทย - เยอรมัน โปรดัก จำกัด (มหาชน) จำนวน ๒,๓๒๒,๖๑๐.๗๕ บาท
บริษัท T.C.J. เอเชีย จำกัด (มหาชน)
คุณอรวรรณ เลิศสุโภชนวณิชย์
คุณยายกองมี ชัยทองคำ พร้อมบุตรธิดา และคณะกัลยาณมิตร

ปี ๒๕๕๒ พล.ต.อ.พจน์ - คุณหญิงก่อแก้ว บุณยะจินดา
คณะศิษยานุศิษย์ พระพุทธเจ้าหลวง จำนวน .... บาท
คุณแม่เซาะเกียง แซ่อู้ พร้อมด้วยกัลยาณมิตร

รวม .... บาท

หอพระไตรปิฎก "บุณยจินดา"

พ.ศ. ๒๕๓๗

หลักของครอบครัว

การที่ชายกับหญิงแต่งงานกันก็ด้วยหวังความสำเร็จแห่งวงศ์ตระกูลดังนั้นจึงเห็นสมควรกล่าวหลักของครอบครัวไว้ในที่นี้ด้วย เรียกว่าของครอบครัว หรือจะเรียกว่าหลักสูตรของครอบครัวก็ได้ เพราะถ้าไม่รู้จักหลักสูตรก็ปฏิบัติไม่ถูกในลำดับนั้น ก็อาจเกิดความยุ่งยาก ในครอบครัว หาความสุขมิได้

ก. หลักสูตรของผัว ผู้เป็นผัวพึงปฏิบัติดังนี้

๑. ต้องยกย่องนับถือว่าเป็นเมีย คือแนะนำให้ญาติมิตรรู้จักและนำเข้าสังคมต่าง ๆ ยกย่องไว้เสมอ

๒. ต้องไม่ดูหมิ่น

๓. ต้องไม่ประพฤติล่วงใจ คือ ไม่คบค้าหญิงอื่นในฐานะชู้สาว หรือคบหญิงอื่น ๆ โดยทำนองนั้น

๔. ต้องมอบความเป็นใหญ่ให้ คือ แบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบในครอบครัว ยอมให้เมียได้มีสิทธิปกครองผู้คนในครอบครัว และมีสิทธิร่วมรู้ เห็นด้วยในการจับจ่ายทรัพย์ และปรึกษาหารือในกิจการต่าง ๆ ที่พึงปฏิบัติ

๕. ต้องให้เครื่องแต่งตัว คือยอมให้เมียจับจ่ายทรัพย์ในการตกแต่งร่างกายให้ได้สมกับฐานะ

ข. หลักสูตรของเมีย ผู้เป็นเมียพึงปฏิบัติ ดังนี้

๑. จัดการงานดี คือ หมั่นจัดการงานในบ้านที่อยู่ให้เป็นที่เรียบร้อยและสะอาดตลอดจนการปกครองคนในบ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข

๒. สงเคราะห์คนข้างเคียงของผัวดี คือ ต้องช่วยสงเคราะห์ และอุปการะญาติมิตรของผัว ตามที่จะช่วยทำได้ให้สมกับฐานะ

๓. ไม่ประพฤติล่วงใจผัว คือ ไม่คบค้ากับชายอื่นจนเป็นที่แสดงว่านอกใจผัว หมั่นเอาอกเอาใจให้เป็นที่ชอบพอ และไว้ใจได้อยู่เสมอ ดังคำที่นางกฤษณาได้สอนน้องสาวของตนตอนหนึ่งว่า "ตื่นก่อนเมื่อนอนทีหลัง พึงเข้าฟังบรรหารแสดง".. "ยามไท้ธิเบศร์ทรงประชวรองค์บ่สำราญ รักษาพยาบาลบำเรอรักภักดีตระโบม..." หรือดังคำทำขวัญโบราณตอนหนึ่งว่า "..ปรนนิบัติผัวตน จะเกิด

มงคลแก่ตนทุกวัน อีกไม้สีฟัน ขันน้ำบ้วนปาก ดูพลู ดูหมากทั้งตลับขี้ผึ้ง อย่าตั้งปึ่งเอาผัว อย่าทำชั่วถึงผู้ใหญ่ เราสอนเจ้าไว้ จงเร่งจดจำ เวลาค่ำอย่าเที่ยวเตร่ อย่าโลเลแกล้งแชเชือน..” เป็นต้น

๔. รักษาทรัพย์ที่ผัวหามาได้ไว้ คือควรช่วยประหยัดการใช้จ่ายทรัพย์ที่ผัวหา หรือตนหามาได้ โดยใช้จ่ายในสมกับฐานะพอสมควร และอุตส่าห์เก็บหอมรอมริบไว้ใช้ในยามป่วยไข้ คับขัน หรือในเมื่อมีความจำเป็นเกิดขึ้นในภายหน้า สมกับที่กล่าวว่า

มีสลึงพึงบรรจบให้ครบบาท
อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์
มีน้อยใช้น้อยค่อยบรรจง
อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน

๕. ขยัน ไม่เกียจคร้านในกิจการทั่วไป คือ ให้หมั่นประกอบกิจงานในบ้าน ให้เป็นไปเรียบร้อยสมแก่ฐานะ ดูแลรักษาบ้านเรือน และบริเวณบ้าน ตลอดจนเสื้อผ้าเครื่องใช้สอยของผัว และของบุคคลทั่วไปในบ้าน ให้สะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ และช่วยผัวประกอบการทำมาหากินในเมื่อจำเป็นอย่างน้อยควรจะได้ช่วยในการทำสวนครัวเลี้ยงสัตว์ในเมื่อสามารถจะช่วยได้

ค. สุขของผู้ครองเรือน มี ๔ ข้อ คือ

๑. สุขเกิดแต่การมีทรัพย์ เพื่อได้พอมีจับจ่ายใช้สอยในเมื่อเกิดความจำเป็นเช่น ยารักษาโรค อาหาร เสื้อผ้า และบ้านเรือนที่พักอาศัย ทรัพย์ที่หามาได้ ควรแบ่งออกไป ๓ ส่วน คือ (๑) สำหรับใช้สอยประจำวัน (๒) สำหรับใช้ในเมื่อยามฉุกเฉิน จำเป็น (๓) สำหรับไว้ใช้ในเมื่อร่างกายประกอบกิจการงานไม่ได้ อย่างนี้จึงจะนับว่าทำให้มีความสุขในเรื่องการมีทรัพย์ได้

๒. สุขเกิดแต่การจ่ายทรัพย์ให้ถูกต้องแก่ความต้องการและสถานะหรือให้เป็นไปโดยประหยัด ไม่สุรุ่ยสุร่าย

๓. สุขเกิดแต่ความไม่เป็นหนี้ การเป็นหนี้จนเกินกว่าความสามารถที่จะจัดการชำระให้หมดไปได้นั้น ไม่เป็นของพึงกระทำ จะทำให้เกิดความเดือดร้อนทางจิตใจ เป็นเหตุให้เกิดความไม่สงบในครอบครัวได้

๔. สุขเกิดแต่การประกอบการงานอันปราศจากโทษ คือประกอบการงานที่ถูกที่ควรในทางสุจริต ไม่ฉ้อโกงหรือเบียดเบียนใคร ไม่ทำมาหากินในทางที่ผิดกฎหมาย หรือประเพณีของบ้านเมือง เป็นต้น

ฉ. ตระกูลเจริญนาน เพราะเหตุ ๔ ข้อ คือ

๑. แสวงหาพัสดุที่หายไป คือ เมื่อรู้ว่าอะไรหายแล้ว ต้องพยายามค้นหา ไม่ใช่ปล่อยปละละเลยไม่ค้นหา เพาะถือเสียว่ามีทรัพย์มากมายจับจ่ายเอาใหม่ก็ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ทรัพย์ก็จะหมดเปลือง ส่วนการหายก็ย่อมจะกำเริบขึ้น

๒. ซ่อมแซมบูรณะพัสดุ หรือเสื้อผ้าที่เก่าหรือขาดแล้ว คือสิ่งใดที่ชำรุดควรซ่อมแซมใช้ได้อีกก็ควรทำ ไม่ทอดทิ้งเสียเลยทีเดียว เช่น เสื้อผ้าขาดเพียงเล็กน้อย ก็ทิ้งเสีย หาซื้อเอาใหม่ เช่นนี้ไม่ควร

๓. ไม่ตั้งบุรุษหรือสตรีทุศีลให้เป็นพ่อบ้านแม่เรือน คือไม่ยอมให้ผู้ที่ไม่มีศีลไม่มีสัจจะ ปราศจากธรรมจริยาวัตรเป็นผู้ปกครองบ้าน

๔. รู้จักประมาณในการใช้จ่ายทรัพย์โดยประหยัด ไม่สุรุ่ยสุร่าย

ง. อบายมุข ประตูควรเสื่อม มี ๖ ข้อ คือ

๑. ดื่มสุราเมรัยเป็นนิตย์
๒. เที่ยวกลางคืนเป็นนิสัย
๓. เที่ยวดูการเล่นต่าง ๆ ไม่รู้จักประมาณ
๔. เล่นการพนัน
๕. คบคนชั่วเป็นมิตร
๖. เกียจคร้าน ไม่ทำงาน

สุภาษิต

ปางก่อน เคยร่วมน้ำ ใยจิต
เคยยื่นทรัพย์ไปล่ปลิด ปลดให้
เคยเป็นมิ่งเมียสนิท หลายชาติ มานา
ในชาตินี้จึงได้ เสพส้องครองกัน

พิธีปลูกบ้าน
ตำนานบ้านเรือน

การปลูกบ้าน หรือเมื่อแรกที่จะเกิดเคหสถานบ้านเรือนนั้น มีตำนานกล่าวไว้ว่าในเบื้องแรกเมื่อจะตั้งโลก มหาสมุทรสาครขุ่นข้นเป็นตม เกิดมหาปทุมมีดอก ๕ ดอก ส่งกลิ่นหอมฟุ้งขจรขจาย ครั้งนั้น หมู่มหาพรหมจึงพากันลงมาชม กอปรทั้งง้วนดินก็หอมชวนชื่นฟุ้งไปถึงพรหมโลก เมื่อลงมาแล้วก็รื่นรมย์กันบริโภคง้วนดิน ครั้นง้วนดินหมดก็บริโภครุกขผลาผลและข้าวสาลี รัศมีพรหมก็มัวหมอง รูปเทพเจ้าก็อันตรธานกลับเป็นชายหญิง ก็บังเกิดยินดีในกันและกันผู้มีเพศตรงกันข้าม ประสงค์ต่ออสัทธรรมเมถุนกรรม ครั้งนั้นร้อนถึงผกาพรหมผู้มีศักดา จึงทรงประสาธน์ให้มีไฟ น้ำ ลม ดิน ภูเขา พระจันทร์ พระอาทิตย์ ฯลฯ ทุกสิ่งทุกอย่างครบครัน จึงได้บังเกิดมีบ้านเรือนเคหสถาน และยกย่องผู้หนึ่งให้เป็นพยาสมมิตรราชรับหน้าที่ผู้ปกครองตำบลบ้าน มีความเป็นมาในประเพณีดังนี้

การสร้างบ้านเรือนนี้ ผู้เป็นเจ้าของในการนั้นต้องนำเอาดวงชะตาของตนไปให้โหรหากฤษ์ และต้องทำให้ถูกต้องตามพิธีจึงจะมีความสุขเกษมยืนยาว ตามนิยมนั้น มักหาผู้รู้ไสยศาสตร์ไปดูสถานที่ ซึ่งจะปลูกบ้านเรือนนั้นด้วย

ในสมัยโบราณหรือสมัยนี้ ในชนบท การปลูกบ้านสร้างเรือน ตั้งต้นแต่เข้าป่าตัดเสาเอง และถือคตินิยมต่างๆ จะกล่าวตามที่รู้จักจากบูรพาจารย์ไว้ เพื่อให้สำเร็จประโยชน์ทั่วไป ดังต่อไปนี้

เดือนจะเข้าป่าตัดต้นไม้

การเข้าป่าตัดต้นไม้นั้น ให้ตัดเฉพาะเดือนอ้าย เดือนยี่ เดือน ๓ เดือน ๔ เดือนนอกจากนี้ท่านว่า เป็นเดือนที่ไม้บวชห้ามตัดไม้ปลูกสร้างบ้านเรือน ไม่ดี

ลักษณะเสา

เสาที่ดีมี ๒ ลักษณะ คือ เสาอุดมพฤษ์ ๑ เสาไม้ตัวเมีย ๑

เสาอุดมกฤษ์นั้น คือ ข้างโคนต้นต้นและข้างปลายเสาเสมอต้น

เสาไม้ตัวเมียนั้น คือ โคนต้นไม้ใหญ่ ข้างปลายเล็ก

นอกจากนี้ไม่ควรเอามาใช้เป็นเสา ไม่ดีเลย

ลักษณะตาของเสา

เสานั้นก็มีต่างๆกัน ผู้ไปตัดควรรู้จักตัดเอาแต่เสาที่มีลักษณะดี ๗ อย่าง เช่น

๑. ตากำลัง ได้แก่ เสามีเพียง ๑ ตา
๒. ตากำลังชนะ ได้แก่ เสามีตา ๓ ตา
๓. ตาดาวเรือง ได้แก่ เสามีตาเล็กเป็นมหนูทั่วต้น
๔. เสามีตา ๕ ตา
๕. เสามีตา ๗ ตา
๖. เสามีตานมหนูและก้นหอย
๗. เสามีตาทั่วต้นและปลายเสา

ตามลักษณะทั้ง ๗ นี้ ถ้าตัดไม้ได้เสาที่มีลักษณะดังที่ ๑, ๓, ๖, และ ๗ นับว่าเป็นเสามีลักษณะดีเยี่ยม

อนึ่ง บางทีถ้าเกิดความจำเป็น หาเสาที่มีลักษณะดีไม่ได้ ท่านแก้เคล็ด คือ ทำร้ายให้เป็นดี โดยวิธีเจาะตาร้ายออกเสีย แล้วเอาพรรณผักกาด จันทน์ น้ำผึ้งรวง น้ำนมโค และขี้โคแดง รวม ๕ สิ่ง สิ่งละเท่า ๆ กัน บดเข้าด้วยกัน ปิดตาเสาร้ายเสีย

ตัดเสาสังเกตดูเสาล้ม

อันการตัดเสานั้น มีบางท่านให้สังเกตดูเสาล้ม ถ้าลมลงต้องลักษณะดี จึงเอา ถ้าไม่ต้องด้วยลักษณะดี หาควรเอาไม่ พึงสังเกตดังต่อไปนี้

๑. เสาล้มทางทิศบูรพา
๒. เสาล้มทางทิศหรดี
๓. เสาล้มทางทิศอิสาน

นอกจากนี้ ถ้าล้มในทิศอื่นๆไม่นิยมกันเพราะถือว่าไม่ดี เพราะจะเกิดอันตรายต่างๆ

วิธีจัดเสา พรหม สตรี สุข เพชร

วิธีจัดเสาทั้ง ๔ คือเสาห้อง ๑ คู่เสาห้อง๑ เสาแรก๑ เสาคู่เสาแรก ๑ นั้น ท่านให้จัดเสามาวางเรียงกันไว้ ๔ เสา แล้วเขียนชื่อ พรหม ๑ เพชร ๑ สุข ๑ สตรี ๑ ให้ผู้หญิงสาวพรหมจารีเอาไปวางไว้ที่เสา ๔ ต้น นั้น ลำดับนั้น ให้เอาผ้าขาวพันเสาที่ชื่อพรหม จัดเอาเป็นเสาห้อง

และให้เอาผ้าพันเสาที่ชื่อสุข จัดเอาเป็นคู่เสาแรก ให้เอาผ้าแดงพันเสาที่ชื่อว่า เพชร จัดเอาเป็นเสาแรก

วันและเดือนที่ห้ามและอนุญาตปลูกเรือน

เดือน ๕

ปลูกเรือนในเดือนห้า ทุกข์เทียมฟ้ามาถึงตน
ทำอะไรไม่ได้ผล อันตรายจะบีฑา

เดือน ๖

ปลูกเรือนในเดือนหก แสนอิ่มอกอเนกา
ทรัพย์สินพูนพัฒนา ไหลหลั่งมายิ่งเนืองนอง

เดือน ๗

ปลูกเรือนในเดือนเจ็ด เสียบำเหน็จสิ้นทั้งผอง
สินทรัพย์ที่เคยครอง เสียไปทั่วเร่งกลัวไฟ

เดือน ๘

ปลูกเรือนในเดือนแปด ทุกข์เผาแผดร้อนรนใจ
สิ่งของจะเป็นไป แม้นเก็บไว้บ่มิคง

เดือน ๙

ปลูกเรือนเดือนเก้า ยศศักดิ์เจ้ามีมั่นคง
สิ่งสินตนประสงค์ จำเริญวัฒนามา

เดือน ๑๐

ปลูกเรือนในเดือนสิบ จะฉิบหายต้องซื่อคา
ทุกข์พยาธิเวทนา ภัยอันตรายกรายกล้ำตน

เดือน ๑๑

ปลูกเรือนเดือนสิบเอ็ด ระวังเท็จจากพาลชน
ทุกสิ่งไม่มีผล มีแต่ภัยอันตราย

เดือน๑๒

ปลูกเรือนเดือนสิบสอง เงินนาคทองมีมากหลาย
ช้างม้าและวัวควาย มีทั้งทาสและทาสี

เดือน อ้าย

ปลูกเรือนในเดือนอ้าย นอนสบายเป็นเศรษฐี
สิ่งสินภิญโญทวี เป็นสุขีสำราญตน

เดือนยี่

ปลูกเรือนในเดือนยี่ แม้เดือนนี้ก็โสภณ
ข้าศึกและแสนผล อาจกันคนและศัตรู

เดือน ๓

ปลูกเรือนในเดือนสาม ภัยติดตามเกิดอดสู
เมื่อถึงกาลฤดู ย่อมเกิดมีอันตราย

เดือน ๔

ปลูกเรือนในเดือนสี่ แม้เดือนนี้ก็สบาย
ทุกข์โศกโรคสูญหาย สำราญกายสำราญใจ

วันอาทิตย์

ปลูกเรือนวันอาทิตย์ ทุกข์ตามติดทุกวันไป
อุบาทว์และจัญไร เกิดแก่ตนพันทวี

วันจันทร์

ปลูกเรือนในวันจันทร์ ลาภอนันต์บังเกิดมี
ผ้าผ่อนเงินทองทวี แสนเปรมปรีดิ์ในเคหา

วันอังคาร

ปลูกเรือนในวันอังคาร ไม่ทันนานเกิดพยาธิ์
อัคนีไหม้เคหา ฉิบหายมาสู่ตัวตน

วันพุธ

ปลูกเรือนในวันพุธ บริสุทธิ์จำเริญผล
ลาภยศมีมาดล ล้วนแล้วสิ่งอันดีๆ

วันพฤหัสบดี

ปลูกเรือนในวันพฤหัส สุขจำรัสสราญศรี
ลาภานานามี เป็นสุขีนั้นหนักหนา

วันศุกร์

ปลูกเรือนในวันศุกร์ ดีและทุกข์กึ่งอัตรา
เดี๋ยวสุขเดี๋ยวทุกข์นา ทั้งลาภาไม่คอยมี

วันเสาร์

ปลูกเรือนในวันเสาร์ อย่าดูเบาจงหน่ายหนี
ถ้าทำตำรามี ฉิบหายหนักมาสู่ตน

สรุป โดยนัยที่กล่าวว่ามานี้ ได้เดือนและวันดีที่นิยมปลูกเรือนดังต่อไปนี้ **เดือนดี** คือ เดือน ๔,๖,๙,๑๒, และ**เดือนอ้าย** **วันดี** คือ **วันจันทร์ วันพุธ** และ**วันพฤหัสบดี**

วิธีขุดหลุม โกยมูลดินทิ้ง

วิธีขุดหลุม โกยมูลดินทิ้งต่อไป จะกล่าวเฉพาะแต่เดือนที่ดีเท่านั้น แต่โบราณมาถือกันว่า เดือน ๔ และเดือน ๖ นั้น นาคหันศีรษะไปทิศประจิมหางไปทิศบูรพา ท้องอยู่ทิศทักษิณ หลัง อยู่ทิศอุดร ดังนั้น เมื่อจะขุดหลุมให้เข้าไปทางท้องนาค (โปรดจำไว้ด้วยว่า เมื่อจะเข้าไปขุดหลุมต้องเข้าทิศท้องนาคเสมอไปจึงจะดี) ครั้งแล้วให้ขุดหลุมทางทิศทักษิณ (ท้องนาค) โดยมูลดินทิ้งทางทิศอาคเนย์ ยกเสาแรกทางทิศอาคเนย์ เอาปลายเสาไปทางทิศอาคเนย์

เดือน ๙ นั้น หัวนาคอยู่บูรพา หางอยู่ทางประจิม ท้องอยู่อุดร หลังอยู่ทักษิณ ดังนั้น เมื่อจะขุดหลุมให้ขุดทางทิศอุดรก่อน โกยมูลดินทางทิศอีสาน ยกเสาแรกทางทิศอีสาน เอาปลายเสาไปทางทิศอีสาน

เดือน ๑๒ นั้น หัวนาคอยู่อุดร หางนาคอยู่ทักษิณ ท้องอยู่บูรพา หลังอยู่ประจิม ดังนั้นเมื่อจะขุดหลุมให้ขุดทางทิศบูรพาก่อน โกยมูลดินทิ้งทางทิศพายัพ ยกเสาแรกทางทิศพายัพ เอาปลายเสาไปทางทิศพายัพ

เดือน อ้ายนั้น หัวนาคอยู่ทักษิณ หางอยู่อุดร ท้องอยู่ประจิม หลังอยู่บูรพา ดังนั้น เมื่อจะขุดหลุมให้ขุดทางทิศประจิมก่อน โกยมูลดินทิ้งทางทิศประจิม ยกเสาแรกทางทิศประจิม เอาปลายเสาไปทางทิศประจิม

เครื่องบัตรพลีบูชาพญานาค

ท่านแต่ก่อนสอนไว้ว่าเมื่อจะขุดหลุดเสาแรกให้ทำเครื่องบัตรพลี บูชาพญานาคเสียก่อน แล้วจึงลงมือขุดผู้เคร่งครัดในประเพณีจริง ๆ ท่านถึงกันเอาไม้ราชพฤกษ์และไม้อินทนิลทำด้ามเสียม แม้คนขุดก็หาคนชื่อ อินทร์ พรหม ชัย และแก้ว

เครื่องบัตรพลีบูชานั้น ให้จัดข้าวตอก ดอกไม้ ธูป เทียน และเครื่องกระยาบวช แต่ผ้านั้นใช้สีต่าง ๆ กันตามเดือนดังนี้

เดือน ๔,๖	**ใช้ผ้าสีเหลือง**
เดือน ๙	**ใช้ผ้าสีดำ**
เดือน ๑๒	**ใช้ผ้าสีแดง**
เดือนอ้าย	**ใช้ผ้าขาว**

ของในหลุมและวิธีแก้

การขุดหลุมเมื่อขุดลงไปแล้วบางทีได้ของอะไรบางอย่างก็มี โบราณท่านมีวิธีแก้ดังนี้

๑. ขุดลงไป ได้ไม้ซาง วิธีแก้ ให้นิมนต์พระมหาจำเริญพระพุทธมนต์ และเอาน้ำมนต์รดหลุม

๒. ขุดลงไป ได้กระดูก ให้เอาน้ำสรงแก้วแหวนเงินทองรดหลุม

๓. ขุดลงไป ได้เชือกและเขาให้เอาน้ำมนต์รดหลุม

๔. ขุดลงไป ได้อิฐและดินขี้หนู ให้เอาน้ำผึ้งรวงรดหลุม

๕. ขุดลงไปได้เหล็กให้เอาดอกบัวหลวง หญ้าแพรก ประดิน และน้ำล้างเท้ารดหลุม

อย่างไรก็ดี แม้ขุดลงไปได้อะไรหรือไม่ได้อะไรก็ดี ถ้าเอาน้ำพุทธมนต์ประพรมเสียก่อนย่อมเป็นสิริมงคล

เครื่องบูชาเสา

เมื่อขุดหลุมจะตั้งเสา ท่านให้เอาใบตอง ๕ ใบ ใบราชพฤกษ์ ๕ ใบ ต้นกล้วย ๑ ต้น และเอาแต่ใบ ๓ ใบ ต้นอ้อย ๑ ต้น เอาผูกกับปลายเสาให้แน่นครั้นแล้วเอาข้า ๔ กระทง เทียน ๘ เล่ม บายศรี ๑ สำรับ ครั้นแล้วยกเสาแรกลงหลุมให้ตรงถ้าหากเอนไปทางอีสานก็ยังนับว่าดี

ข้อเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ

การปลูกเรือนเป็นสิ่งสำคัญ จะรื้อถอนมิได้ง่าย ๆ จนถึงกับมีคำพังเพยว่า **"ปลูกเรือนผิดคิดจนเรือนทหลาย"** ดังนั้น จึงมีคนนิยมต่าง ๆ กันออกไป ข้าพเจ้าจะนำมากล่าวไว้บ้าง ดังต่อไปนี้

๑. การเจาะรอด ให้วัดรอบเสาทบ ๑ ส่วน เอา ๑ ส่วนเป็นรอด

๒. เรือนหลังหนึ่ง อย่าทำประตู ๔ แห่ง อย่าทำหน้าต่าง ๙ แห่ง เป็นลักษณะทวารทั้ง ๙ ประตูนั้น อย่าให้ตั้งตรงเรือนชื่อว่าปิดทวารไม่ดี

๓. ประตูเรือนนั้น ในเวลาจะทำเอาชั่ว ๓ ฝ่าเท้า เป็นส่วนกว้างส่วนสูงเอา ๒ ชั่ว กว้างทบเข้า ๑๑ ส่วนลดเสีย ๑ เอาแต่ ๑๐ ส่วน

๔. ประตูบ้านนั้น ในเวลาจะทำเอาส่วนกว้าง และส่วนยาวประสมกันเข้าแล้วเอา ๓ คูณ เอา ๘ หาร ได้เศษ ๑, ๒, ๓, ๔, ๕ ดี ถ้าเศษนอกนั้นไม่ดี

๕. ประตูบ้านให้ทำกว้าง ๕ ชั่วเท้า

๖. ประตูระเบียงให้ทำกว้าง ๓ ชั่วฝ่าเท้า

๗. ประตูบันไดให้ทำกว้าง ๔ ชั่วฝ่าเท้ากับ ๑ ก้อย

๘. อย่าทำประตูไว้หน้าทางทิศอาคเนย์

๙. ให้ทำประตูไว้หน้าทางทิศอาคเนย์

๑๐.การทำบันไดนั้น ถือเคล็ดกันดังนี้ ถ้าพาดบันไดทางทิศอุดร ให้เอาทองขึ้นก่อน ถ้าพาดบันไดทางทิศพายัพ ให้เอาแมวขึ้นก่อน

ชื่อเสาต่าง ๆ

ผู้จะปลูกสร้างบ้านเรือนควรทราบคตินิยมที่โบราณท่านเรียกชื่อเสาต่าง ๆ ไว้บ้าง เพื่อประดับสติปัญญา เพราะเสาทั้งหลายนั้น โบราณท่านอัญเชิญเทพยดาให้มาสิงสถิต เพื่อบังเกิดสิริมงคลแก่ผู้อาศัย ดังต่อไปนี้

เสาที่ ๑ ชื่อว่า พรหมพิทักษ์ภฦาสาย
เสาที่ ๒ ชื่อว่า นารายณ์เรืองภพ
เสาที่ ๓ ชื่อว่า จบพระนคร
เสาที่ ๔ ชื่อว่า สุวรรณขวัญเมือง
เสาที่ ๕ ชื่อว่า เรืองราหุล
เสาที่ ๖ ชื่อว่า เจ้าคุณพระคลัง
เสาที่ ๗ ชื่อว่า บังโพยภัย
เสาที่ ๘ ชื่อว่า ชัยมงคล

ชื่อรอดต่าง ๆ

แม้รอดก็เช่นเดียวกับเสา มีชื่อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

รอดที่ ๑ ชื่อว่า ประจญมารา
รอดที่ ๒ ชื่อว่า มหาโภคทรัพย์
รอดที่ ๓ ชื่อว่า ดับถ้อยคำ
รอดที่ ๔ ชื่อว่า ห้ามทุกข์ร้อน

ชื่อพึ่ง

แม้พรึงก็มีชื่อดังต่อไปนี้ พรึงรีเรียงหมอนชื่อว่า สุนทรพิทักษ์ และพึงรีอีกอันหนึ่งชื่อว่าพระลักษณ์จำลอง พรึงสกัดชื่อว่า ห้องไสยาสน์

ชื่อขื่อ

แม้ขื่อก็มีชื่อ

ขื่อที่ ๑ ชื่อว่า มาศนพคุณ

ขื่อที่ ๒ ชื่อว่า เจ้าคุณอัมพร

ขื่อที่ ๓ ชื่อว่า มังกรล่อแก้ว

ขื่อที่ ๔ ชื่อว่า แคล้วศัตรู

ชื่อดั้ง

แม้ดั้งก็มีชื่อ ดังต่อไปนี้

ดั้งที่ ๑ ชื่อว่า } ธนูจำนง
ดั้งที่ ๒ ชื่อว่า }

ดั้งที่ ๓ ชื่อว่า ณรงค์เรืองชัย

ลักษณะทนสมุทร

ลักษณะทนสมุทร คือลักษณะชั่ว ซึ่งท่านมิให้กระทำ เช่น

๑. ห้ามมิให้ทำเรือนคร่อมต่อ

๒. ห้ามมิให้ทำเรือนคร่อมต้นไม้

๓. ห้ามมิให้ทำเรือนนอนตาก

๔. ห้ามมิให้ทำแหวกช่องกลางที่นอน

๕. ห้ามมิให้ทำรอดระเบียงโตกว่ารอดเรือน

๖. ห้ามมิให้ต้นเสาเกินกัน

๗. ห้ามมิให้ขื่อใหญ่กว่าหัวเสา

๘. ห้ามมิให้ลดหัวเสาเกินกัน

ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ก็พอเป็นแนวทางให้รู้การปลูกสร้างบ้านเรือนแล้ว แต่ข้อสำคัญอย่าลืมไปให้ผู้รู้คติไสยศาสตร์มาตรวจดูพื้นที่ และให้ฤกษ์ในการยกเสาเอก

วิธียกเสาเอก

เมื่อถึงวันฤกษ์ที่จะยกเสาเอกคืนเสาต้นด้านตะวันออกเฉียงเหนือเจ้าของย้านต้องจัดเตรียมเครื่องบูชาเสาไว้ให้พร้อมหรือจะให้มีเครื่องยิ่งกว่านั้นตามตำราท่านบอกไว้ดังต่อไปนี้

ในวันที่จะยกเสา เอาเสามาวางเรียงกัน จัดเครื่องบัตรพลีมาเซ่นไหว้พระภูมิเจ้าที่ แม่นางพระธรณี หาท่านผู้รู้มาทำน้ำมันต์ ประพรมเสา และพื้นที่ (มีสวดมนต์เย็นก็ได้ ครั้นแล้วให้คนขุดหลุม ยกเสาวางบนขาหยั่งแล้วเอาหน่อกล้วยหน่ออ้อย (เครื่องผูกเสา) ผูกไว้กับเสาให้แน่น เจิมด้วยมูลโคประสมดินสอพองทาคอรอดรอบ

ครั้นวันยกเสา มีพิธีทำขวัญเสาให้เอาพวงเงินพวงทองคล้องปลายเสาเอก (เสาขวัญก็เรียก) ประดับประดาเป็นพิเศษ หุ้มห่มผ้าดีกว่าเสาอื่น ๆ จุดเทียนชัยติดไว้ทุกต้น พร้อมทั้งจัดตั้งหม้อน้ำมนต์แป้ง น้ำมันหอม ครั้นแล้วยกบายศรีออกมาจัดตั้ง ทำขวัญเสาต่อไป

ครั้นใกล้จะได้ฤกษ์เจมเสาประนำมนต์แล้วเอายนต์ปิดหัวเสา ช่วยกันประคองเสาเอาไว้ พอได้ฤกษ์ผู้เป็นประธานก็ลั่นฆ้อง ผู้ที่อยู่ในมณฑลนั้นพร้อมกันโห่ขึ้นสามลา ยกเสาเอกลงหลุม ตั้งให้ตรงทีเดียว

ต่อจากนั้น จึงยกเสาโทต่อไป ข้อสำคัญเสาเอกนั้นต้องยกลงหลุมให้ตรงฤกษ์เวลา

พิธีสงฆ์ในงานปลูกบ้าน

โดยทั่วไปการยกเสาเอกนั้น โหรให้ฤกษ์ตามวันและเวลาฤกษ์ดี ดังนั้น อาจจะเป็นเวลาเช้าก็ได้ เวลาเย็นก็ได้ไม่แน่นอน สุดแล้วแต่ฤกษ์ดีในตอนไหน

อย่างไรก็ดี โดยทั่วไปผู้เคร่งครัดในประเพณีต้องนิมนต์พระมาสวดมนต์เย็น และฉันเช้า กับทั้งมีพิธีทำขวัญเสาดังกล่าวแล้ว

ข้อควรคำนึง

ผู้ปกบ้านเรือนควรคิดให้มาก เพราะหลังหนึ่ง ๆ ต้องทุ่มเทเงินลงไปมิใช่น้อย ดังนั้น อย่าพึงเห็นว่าคติโบราณเป็นของล้าสมัยเสียทีเดียว ควรปรึกษาผู้รู้ชัยภูมิพื้นที่ ข้าพเจ้าขอยกสาธกตัวอย่างที่มีมาในโบราณสมัยว่าการดูชัยภูมินั้นจำเป็นและสำคัญอย่างไรบ้างดังต่อไปนี้

ณ อดีตกาล พระบรมโพธิสัตว์ของเรา เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์นามว่ากลินพรหม พิจารณาเห็นโทษในกามคุณ จึงสละสมบัติออกบวชเป็นดาบสบำเพ็ญพรต รักษาพรหมจรรย์สร้างบรรณศาลาอาศัยสถิตในสาละไพรสณฑ์เป็นสถานมณฑลใกล้ฝั่งสระโบกขรณี อันมีอยู่ ณ ชายป่าหิมวันต์ อนึ่ง พระผู้เป็นเจ้านั้นก็องอาจสามารถชำนาญในภูมิมงคลสถานพิทยาพิจารณาเห็นคุณโทษสูงขึ้นไปในเบื้องนภากาศอาจรู้ได้ภายในระยะ ๘๐ ศอก ในภายใต้ปฐพีลึกลงไป ๘๐ ศอกเช่นเดียวกัน และในที่แห่งนั้น มีกอหญ้าลดาวัลย์พันกันเวียนเป็นทักษิณาวรรต ตวัดผันไปเบื้องประจิมทิศเป็นอัศจรรย์ยิ่งนักหนา ยามเมื่อพยัคฆสีหะไล่ซึ่งสุกรมา พระวิฬารไล่ซึ่งหนู หรือว่างูไล่ซึ่งมณฑกชาติวิ่งปราดมาสู่สถานที่นั้นแล้วกลับกล้าแกล้วเหิมฮึก ข้าศึกกลับไล่ผู้ชนะ พยัคฆสีหะต้องวิ่งหนีเป็นต้น เพราะเหตุว่าเป็นที่ชัยมงคล ดังกล่าวมา เมื่อพระดาบสเห็นมหัศจรรย์เช่นนี้ จึงปลูกสร้างสถานที่เป็นบรรณศาลาอาศัยอยู่ในสถานที่นั้น

ณ สมัยนั้น เป็นเวลาประจวบกัน พระโอรสของสมเด็จพระเจ้าโอกกากราช พร้อมทั้งบิดารวมทั้งหมดเป็น ๙ พระองค์ ต้องจำจากบ้านเกิดเมืองนอนด้วยเหตุบางอย่าง จึงได้ยกพลนิกายหาที่สร้างบ้านแปลงเมืองครั้นมาถึงอาศรมพระดาบส พระดาบสทราบความเป็นไปแล้ว มีความกรุณาจึงได้ว่า

"บพิตรจงสร้างพระนครลงในที่บริเวณบรรณาศาลาของอาตมานี้เถิดและ

เมืองอันนี้นานไปภายหน้าจะเป็นอัครนคร ปรากฏในชมพูทวีป ผิว่าบุรุษบังเกิดในพระนครนี้จะมีอานุภาพมาก”

และนั่น ! คือต้นวงศ์ของศากยตระกูลแผ่นดินสักกะชนบทอันเป็นนครแห่งพระสัมมาสัมพุทธะทรงประสูติ

ประวัตินี้ย่อมเป็นตัวอย่างแห่งการเลือกพื้นที่ในสมัยก่อนโพ้น

ใกล้เข้ามาในประวัติศาสตร์ไทย การสร้างบ้านเมืองย่อมมีการเลือกเฟ้นภูมิที่อย่างจริงจัง และการณ์ก็ปรากฏตามชัยภูมินั้น ๆ

ใกล้เข้ามาอีกในปัจจุบัน ข้าพเจ้าจะสาธกด้วยตัวอย่างอีกอันหนึ่งเพื่อแสดงว่าถ้าไม่ดูพื้นที่ก่อนสร้างบ้านเรือนแล้ว ไม่บังเกิดสิริมงคลแก่ผู้อยู่เลย ดังต่อไปนี้

ในฝั่งธนบุรี ข้าราชการผู้หนึ่งไม่ค่อยเชื่อในเรื่องนี้เท่าไรนัก เมื่อได้ปลูกบ้านแล้ว และย้ายเข้าไปอยู่ในบ้านใหม่ ไม่มีสิริมงคล เช่น ผู้อยู่ในปกครองเจ็บไข้บ่อย ๆ แม้ตัวเองก็เกิดเดือดร้อนบ่อย ๆ จนแทบเอาตัวไม่รอดผลสุดท้ายได้ความว่าปลูกเรือนคร่อมตอไม้ ต้องด้วยลักษณะทนสุนทร ตั้งหาผู้รู้มาทำพิธีจึงค่อยสบายขึ้น

ตัวอย่างเหล่านี้ ผู้อ่านย่อมเคยได้ยินได้ฟังมามากเหมือนกัน จึงเป็นเรื่องควรคำนึง

เรื่องเช่นนี้ เมื่อกล่าวโดยฐานะนักศึกษาแล้ว แม้จะหยิบยกเหตุผลมากล่าวให้แก่ใจมนุษย์ไม่ได้ก็จริงอยู่ ถึงกระนั้น เมื่อสิ่งใดผ่านไปโดยทิ้งร่องรอยไว้ สิ่งนั้นก็ควรที่จะสอบสวนไปหาเหตุได้

เราอาจจะค้านว่า วิทยาศาสตร์ในปัจจุบันไม่รับรองความมีอยู่แห่อภินิหารและความศักดิ์สิทธิ์ทั้งมวล

แต่ก็มีผู้รู้ซึ่งเป็นนักวิทยาศาสตร์กล่าวไว้อีกว่า ถ้ามีผู้ค้านเช่นนั้นนั่น ! เป็นวิสัยของนักวิทยาศาสตร์ชั้นเทียม

นักวิทยาศาสตร์ประมาณเวลาสร้างปูชนียวัตถุและเทวสถานได้ใกล้เคียงที่สุด

นักปรัชญา ประมาณวิปริณามธรรมซึ่งหมายถึงสถิติแห่งวิญญาณของมนุษย์และสัตว์ได้ถูกต้อง

ทั้ง ๓ นี้ ไม่ได้อาศัยกายสัมผัส ไม่ได้อาศัยจักษุสัมผัส ปัญญาสามัญก็รู้แจ้งไม่ได้แต่รู้ได้ด้วยวิจารณญาณอันเป็นมาตรฐานแห่งการค้นคว้าฉันใด ฉันนั้นเหมือนกัน เรื่องการปลูกบ้านเรือน อนึ่ง หากคิดโดยมิใช้เหตุผลเลย ก็น่าสนใจว่าอิทธิในเรื่องช่นนั้น ไม่มีบ้างแล้ว ไฉนจึงยอมรับนับถือกันสืบ ๆ มา

สุภาษิต

เรือนเหย้าตนอยู่นั้น อย่าหมอง
เรือนชะตาแผ่นทอง วาดไว้
เรือนผมอย่ายุ่งหยอง หวีหย่ง ไว้นา
สามประการนี้ให้ หมั่นสู้สงวนงาม
เรือนไร้บุตรสืบชั้น ทรัพย์มอด หมดแฮ
บ่อบมีฝนขอด ค่นน้ำ
พฤกษชาติปราศจากยอด ยืนอยู่ไฉนนา
ปากบ่มีสัจซ้ำ เสื่อมสิ้นแก่นสาร

(โลกนิติ)

คติเตือนใจ

ความอดทนเป็นสมบัติของนักสู้
ความรู้เป็นสมบัติของนักปราชญ์
ความสามารถเป็นสมบัติของนักประกอบกิจ
ความมีระเบียบทุกชนิดเป็นสมบัติของผู้ดี

รหัสชีวิต

อย่าข้ามคนล้ม	อย่าข่มคนรู้	อย่าขู่คนกลัว
อย่าท้าคนพาล	อย่าวานคนร้าย	อย่าขายคนรัก
อย่ากักคนรีบ	อย่าบีบคนบอบ(บาง)	อย่าชอบคนชั่ว
อย่ายั่วคนดี	อย่าตีคนตาย	อย่าขายยาบ้า
อย่าซ่าส์เกินเหตุ	ติดเอดส์ไม่รู้ตัว	สาธุ...

มหาวีโร ภิกขุ...

วัดพระธาตุบังพวน

www.phrathatbangphuan.net.

พิมพ์ที่ : บริษัท ภาคอีสานการพิมพ์ (999) จำกัด อ.เมือง จ.อุดรธานี โทร. 042-246611